RAGIP PAŞA
2414

فكر و قلمم تجربه لرندن

مجردی

دوقتور قره‌لی آبقو

— اطبای عسكریه دن —

معارف نظارت جلیله سنك ٣١ تشرین اول ٣١٥ سنه تاریخلی و ٤٧٥ نومرولی

رخصتنامه سیله — استانبول — عالم مطبعه سی —

فكر و قلم تجربه لرمدن

محرری

دوقتور یافره لی یانقو

— اطبای عسكريه دن —

T.C.
MİLLİ EĞİTİM BAKANLIĞI
RAGIP PAŞA KİTAPLIĞI
MÜDÜRLÜĞÜ
Sayı 2414

T.C. 1953

R.Y 2780

…ب نظارت جليله سنك ٣١ تشرين اول سنه ١٣١٥
… و ٤٧٥ نومرولی رخصتنامه سيله طبع اولنمشدر.

استانبول — عالم مطبعه سی — شباط سنه ١٣١٥

فکر و قلم تجربه‌لرمدن

۲۳۶

افاده‌م

اكثريا — شبهه يوق كه حس اولنان بر لزوم اوزرينه — واقع اولان مرا-جعتلر، امر خيره اشتراكه دعوتلر، مناظره ومباحثه‌يه ترغيبلر نتيجه‌سى اولارق مختلف وسائط انتشاريه‌ده مندرج اوفاق تفك مقاله‌جكلرك برآره‌يه جمعى دها مناسب اولاجغى — رأيلرينك اصابتنه، حسلرينك نزاكتنه امين اولديغم محبانمدن — محبان عرفاندن — بعضلرى طرفندن چكنلرده توصيه بيورلمش ايدى.

صحائف پراکنده آره‌سنده صفحهٔ
میته کبی خوابیده قالان بو اهمیتسز ،
فقط برامك نتیجه‌سی اولارق وجوده
کلدکاری جهتله کیمسه ایچون اولمسه
بیله بنم ایچون - ایی کوتو بو زحمتلری
اختیار ایدن بنم ایچون - سوکیلی اولمق
لازم کلن بو ال امکلرینی برآره‌ده مجتمع
کورمك قلبلرده ذوق روحانی اویاندیران
موفقیتلردن صاییلسه یری واردر .

محررلر بو ذوقی بیلیرلر ؛ ومتفقاً
اعتراف ایدرلر که او ، اذواقدن هیچ
بریله قیاس قبول ایتمیه‌جك درجه‌ده
دلپذیردر ، روحپروردر ، نشوه فزادر !

حقیقت ! انسان کندی اثرلرینی
اولاد سور کبی سویور .

نقائص جسمانیه‌لری بیله اولسه اجزای
بدنیه‌لرندن برجزء اولمق حیثیتیله اولاد ،
ابوین ایچون نه‌درجه‌لرده سوکیلی ایسه
اثرلر دخی اونلری وجوده کتیرنلر ایچون
اودرجه‌لرده سوکیلی ، او درجه‌لرده
محبوب اولیور ؛ چونکه اونلر - اکثریتله -
امل قوجاقلرنده ، احتراص اوجاقلرنده
صورت پذیر اولمش دکل ؛ هوس -
صاف ، مشروع ، عفیف هوس -
مشیمه‌لرنده توره‌مش ؛ تفکر مایه‌سیله ،
تحسس جوهریله بسلنمش طبیعت نوزاد -
لری اولدقلری ایچون اصحاب اثرك اونلری
سومه‌لری - اعتقادمجه - طبق کندی
نفسلرینی سومه‌لری کبیدر .

بناءً علیه دور بهین همایونلری ،
معارف عثمانیه‌مزك اعتلاسی امرنده
بر مصدر فرید، شکل شعشعه‌دارنده تجلی
ایدن ولی نعمت اکرممز شوکتلو پادشاهمز
غازی سلطان عبدالحمید خان ثانی افندمز
حضرتلرینك مجرد سایهٔ بلندپایهٔ حضرت
خلافتپناهیلرنده تیسرنما اولان بو اوفاق
پارچه‌لری { فکر وقلم تجربه‌لرمده } نامی
آلتنده برآره‌یه جمع وتلفیقده‌کی هوسکار-
لغك اسباب صمیمیه‌سی شو صورتله
ایضاح ایدلدکدن صوکره آرتق بنم ایچون
– معذور کوروله‌جکمی تفکرله –
مستریح ومتسلی اولمق قابلدر : مستریحم .

(مقری کویندن) دوقتور بافره‌لی
یانقو

١

فن وفلسفه

دن

— آلمانیا ایله فرانسه آره‌سنده‌کی مناسبات فنیه —

قلمنك صاحبی ، فکرینك حاکمی اولان هر عثمانلی شو عصر بهین ترقینك فیوضات بی نهایه‌سندن بردرلو نصیبدار اولارق بونلردن کیمی — کندی استعداد وانهماکنه تبعیتله — شرقك تجلیات بدیعه‌سندن باحث آثار کزیدی نظرکاه اطلاعمزه بورام بورام سرپیور ؛ کیمی غربك مخصوصات مقبوله‌سنی انتخاب ایده‌رك مملکتمزی بو یوزدن مستفید قیلمه‌یه خیرخواهانه چالیشیور .

بو میانده بعض ناقدلریمز اولیورکه بونلر صرف شرق ادبیاتنك ادوار مختلفه‌ده‌کی صور تقلیبه‌سندن بحث ایدیور ؛ وبوصورتله موروث

اجداد اولان محصولات ادبیه‌نك علویتنی انظار معاصرینده حقیله تجسم ایتدیریورلر ؛ بعضلری ایسه ادبیات غربیه‌نك شو صوڭ زمانلرده آلدیغی اشکال کونا کونه فریفته اولارق حیات معنویه‌لرینك بربیوك قسمنی بونی تتبعه حصر ایدیورلر ؛ وذکر وفکرلری‌ده بوندن عبارت قالیور .

شو حال هرکون کورولیور ، هرکون ایشیدیلیور ؛ مطبوعات عثمانیه‌یی صورت مطرده‌ده تتبع وتعقیب ایدن خواهشکران تکمل بونی بیلیور ؛ ویقیناً آکلیورکه بزده ادبیاته اولان میل ومراق هیچ برشیئه مقیس دکلدر . حالبوکه دوشونولمیورکه حیاة عملیٔ بشرڭ مفتقر اولدیغی ایکی شیئدن — نافع ولطیفدن — نافع اقدم ، لطیف تالیدر .

ادبیاتك لطافتنی کیم انکار ایتدی ؟
بونکله برابر فنونك نفعنی کیم رد ایده‌بیلدی

⁂

سطحی نظرانه بر محاکمه ایله شویله‌جه تأمل ایدیلنجه کورولیورکه ابن بشر ، زینتدن

اول تأمین معیشت بلیه‌سنڭ محکومی اولمشدر ؛ محکومیدر .

بو محکومیتك درجه‌سنی تعدیل ایسه مجرد فنون ایله ممکن اولدیغی بوکون — هله بوکون — آرتق جای بحث اولمیان حقائق منزله‌سنده‌در .

کرچك اویله‌در ! اکر ادبیات انسانلر ایچون آرایش ایسه فنون لباسدر ، مسکندر ، اکمکدر .

ساده بر برنوس ایله پوشیده بر وجود ، تزیینات ایله آراسته اولمسه بیله ینه مستور ، ینه شدائد جویه‌دن مصوندر .

سقف وزمینی ، در ودیواری متین بر مسکن ، آلایش کونا کون نفائس پرورانه ایله پیراسته اولمسه بیله هیئت عمومیه‌سی اعتباریله التجایه صالح بر مأوادر .

اعمال واستحضاری انواع اشکاله تابع بر نانپاره ، حس جوعی تسکینه ، صحتی محافظه‌یه ، حیاتی ادامه‌یه دائما کافلدر .

شوراده‌کی ادبه باقیکز : درین ، پك درین ، محیطندن بی خبر اولاجق درجه‌ده

دالغین دالغین دوشونیور . بو تفکرات عمیقه‌نك
محصولی :

« طبیعتك بویله بر آرایش رنکارنك ایله
اظهار ایتدیکی بدیعهٔ اعجازی تماشادن هرکس
لذتیاب صفا ایکن ناکهان ورای سحابدن قیز
کوروندی » ... صورتنه منجر اولیور .

یاخود (زمینه عرشه بقار برصدا ، ضیا
آرارم ، بودرد حسرته برچاره ، بردوا آرارم)
فریادلرندن ، استمدادلرندن عبارت قالیور .

اعلا ، خوش ، لطیف خیاللر !...

برده اوته‌ده‌کی شو مهندسه باقیکز : بوده
درین ، پك درین ، هم‌ده محیطندن بی خبر
اولاجق درجه‌ده دالغین دالغین دوشونیور .

بو تفکرات عمیقه‌نك محصولی : صویی قلیل ،
یاخود برسببدن دولابی کسب ندرت ایتمش بر
بلده‌ده بر (آرتواز) قویوسی حفرینه دائر بر
پلان ؛ یاخود هرکون یوزلرجه حیاتك حاملی
اولان قوجه برشمندوفر قطارینی کمال سهولتله ،
کمال امنیتله اوزرندن کچیره‌جکی کوپرونك
پروژه‌سی ؛ یاخود اونودلمش ، نام ونشانی

خاطرهٔ انامدن سیلنمش بر قصبه‌نك کنارنده
عصرلردنبری جریان طبیعیسنه تابع اولارق —
کیم بیلیر قاچ یاشنده‌کی صلصال سالدیده‌سنده —
بی‌سود آقوب کیدن وفقط برآز صوکره عمران
وسعادت فیضلری آقیته‌جق اولان بر نهر جسیمك
سیر سفائنه الویریشلی بر حاله افراغنه متعلق بر
اصول ؛ وياخود النده ، ملتنك آتیده کشورلی
کشادینه خدمت ایده‌جك واسع بر اراضی
خریطه‌سی ...

بونلر خوش دکل ؛ لطیف‌ده دکل ؛ فقط
مفید ، فقط نافع !

بو واديده امثال مقایسه مبذول ؛ موجب
کلال اولمیه‌لم ...

⁂

بن صنایع نفیسه‌نك مفتونی‌یم ؛ هله شرقلی
اولمق حیثیتیله بیاغی مجلوبی‌یم ، پرستشکاری‌یم ؛
اونم خیالمدر ؛ فقط اکمکمی تدارك ایتدکدن
صوکره !

باخصوص بوکونکی قلملردن صادر اولمش

حزين برشعره ، بوكونكي فرچه‌لرله تصوير ايدلمش فجايع نمون ويا رقت آميز برتابلويه ساعتلرله نكران اولمقدن آلديغم حظ وذوق هيچ برشيئله قياس قبول ايتميه‌جك مرتبه‌ده‌در ؛ فقط قارنمى دويوردقدن صوكره !

بر مقتدر قلم ، هم ده پك مقتدر بر قلم (ثروت فنون) ده مصاحبهٔ فنيه سرنامه‌سى آلتنده نه‌لر يازمدى ، نه‌لردن بحث ايتمدى ؛ يقيناً امينم كه محمود صادق بكك جدى ، وجدانى برغيرت نتيجه‌سى اولارق ميدان استفاده‌يه قويديغى او آثار كزيده‌يه پك آزلريمز طرفندن روى التفات كوستريلدى .

مطبعه‌لرده صاحب امتيازلر ، باش محررلر مقالات فنيه‌يى همان دائمادرجهٔ تاليه‌ده طوتديلر ؛ وديديلر كه مصطلحات فنيه‌مز خلق طرفندن كماليله آكلاشيلامديغندن بونلردن لايقيله تلذذ واستفاده اولنه‌ميور .

برشعر منظوم ويامنثورى (سمبوليق) طرز نوينده ترتيب ايتمك ايچون ساعتلرله دوشونن برذكا ، هوادن بردقيقه فقدانى حياتك محقق

انطفاسنى انتاج ايده‌جك اولان مولدالحموضه‌يى دوشونمكدن قطعياً دينه‌جك صورتده استنكاف ايتدى .

برما كنه‌يى حركته قويه‌جق بخارك تضييق قانوننى تأملى زائد بولدى .

برآصمه كوپرويى طوتديره‌جق دستورى تفكرى عبث كوردى ؛ بونلرى اشتغالات خسيسه‌دن صايدى ...

كوكل ايستردى كه « دومافيس » « آلفونس دوده » « فرانسواقويه » « پول بورژه » « غه‌ته شيللر » « بايرون » « شكسپير » نامارى قارشيسنده ، بو محترم اسملرك يانى باشجغزنده « لاووازيه » « كيلوساق » « رنيول » « هلمهولج » « دوبواره‌نون » « داوى » اسملرى ده ، بوفن هيكلرى ده آره‌صره اشغال سطور ايده‌بيلسين .

⁂

ايشته شو بداهتلره مبنى مملكتمزك وجودلريله مباهى اولديغى پك چوق ذكالردن برقسمنك ده — يالكز برقسمنك — فنونه مصروفيتى ،

ترقيات عصريه ايله‌يك متناسب دوشه‌جكى جهتله ارباب سعى واجتهاد ايچون اويوم بهيجك ورودى بيوك بر صبرسزلقله منتظردر .

محرر عاجز فن اربابندن اولمق اعتباريله شو تمنياتم بر سؤ فكره — دها دوغروسى — برنقطه‌دن استعظام واستكباره ومتفنن اولميانلرى كويا استصغاره جرأت ايتديكمه حمل اولنمسين ؛ اخلاص وجدانمه باغشلانسين ؛ چونكه ، تكرار ايديورم ، اكر ادبيات انسانلر ايچون آرايش ايسه فنون لباسدر ، مسكندر ، اكمكدر .

موجز فقط يك شمولّلى اولان شو صوك جمله‌ده مندرج حقيقت واصابتى عمومك نظركاه انصافنه وضع ايتمك ايچون عصرمزده غرب مدنيتنك صاحبلرى — اوچ بيوك ركنى — اولان آلمانيا ، فرانسه وانكلتره‌ده فنونك كمال وتعاليسى نه درجه‌لره واصل اولديغى معلوم ايكن اليوم آلمانيا وفرانسه‌نك ، بو ايكى رقيبپرور قومك يكديكرينه قارشى حس ايتمكدن بر آن فارغ اولامدقلرى رقابت ترقيكسترانه‌نك مرتبهٔ بلنديني بسط وبيان خصوصنده‌كى آرزوى درونى‌يه بردرلو غلبه ايده‌مدم .

بونقطهٔ نظردن بعض محاكات يوروتمك ايچون فندنده بحث ايده‌جك اولان (مصور فن وادب) ى ايشمه يارايشلى بولدم ؛ وشوصوك عصرك تجلياتنه پيرايش بخش ايدن علوم طبيعيه‌نك اك بيوك كشافلرندن اولدقدن بشقه فرانسه كبى مناسبات دوليه‌سى يك نازك اولديغى سويله‌نن بر دولت معظمه‌نك ايكى اوچ سنه اول خارجيه ناظرلغنى‌ده ايفا ايتمش بولنان موسيو (برته‌لو) يى بر آز سويلتمكى كنديمجه مناسب كوردم .

بوفن متبحرينك ، بوسياسيات عالمنك ، بوبلندنظر فيلسوفك رأى ومحاكمه‌سى يك علوى اولديغى ايچون اونى انجق تلخيص ايده‌بيلدم .

انشاءالله هفتهٔ آتيه‌ده مشاراليهك آلمانيا ايله فرانسه آره‌سنده‌كى مناسبات فيه‌يه دائر وارد اولان بر سؤاله ويرديكى جوابى شرح ودرج ايليه‌جكم ؛ شوقدركه شمديلك بو سطرلرى علوم طبيعيه عالملرندن برينك سوزلريله تختيم ايده‌جكم . فرانسز عالمى شويله ديور :

اويله بر عصرده ياشيورزكه بونده جهالتك

خطيئاتنه ، ظلمتك خيالاتنه طفوليت بشريه‌نك موهوماتنه آرتق نهايت ويرمك لازم كلمشدر . مطلع فجر معارف ، ضياى صاف حكمت صاچيور ؛ خورشيد تابان عرفان ، خواب جهلدن بيدار اولان بشريتك سمت رأسنه دوغرو ارتقا ايديور ؛ وجهانه هنر ومعرفت نورلرى ياغديريور . شيمدى بزه واجب اولان ، عرش اعلايه توجيه انظار ايده‌رك بعد ازين آتيده‌كى شو اوچ كلمه‌يى ورد زبان امل اتخاذ ايلمكدر : فنه استناداً ترقى !

(مقرى كويندن)

كچن هفته ، بزده فنونك وجوب ولزومندن وشيمدى يه قدر بعضلرى طرفندن — نصلسه — لايق اولديغى رغبت والتفاته مظهر اولامامسندن بحث ايدلدكدن صوكره بووادیده زمين وزمانه اك زياده موافق دوشديكنى ظن ايتديكمز مشهور (برته‌لو) مقاله‌سنى درج وشرح ايليه - جكمزى وعد ايتمش ايدك .

ايشته بوكون وعدمزى انجاز ومشار اليهك آلمانيا ايله فرانسه آره‌سنده‌كى مناسبات فنيه‌يه دائر سرد ايلديكى مطالعاتى بروجه زير انجاز ايديورز .

مشار اليه بوبابده وارد اولان سؤاله شويولده جواب ويرمشدر . ديمشدركه :

« مغلوب فرانسه‌مز ايچون بعض فوائد استحصالى فكر واملىله زمانمزك وقوعات جاريه‌سى حقنده حسياتمى بيان ايسته‌ديكز . بوكون متفكر كچينلر ميانده هرفرد ذهانى سربستانه بيان ايله وظيفه‌داردر ؛ بالجمله حسن اختيار اربابنك بوبابده تعاونى الزمدر [١] .

سزه فرانسه ايله آلمانيا آره‌سنده‌كى مناسبات فنيه‌دن بحث ايتمزدن اول بعض تفصيلات سردينه لزوم واردر . واقعا هيچ برمسئله بوقدركه نم ايچون بودرجه دلسوز ، بودرجه اليم اولسون . مع مافيه اوندن بحث ايتمه‌مكده المدن كلميور ؛ زيرا غالبلريمز ، آلمانلر — بوراده آلمانلرك

[١] بومقاله فرانسه — آلمانيا محاربه‌سندن صوكره قلمه آلنمشدر .

فیلسوفلریله عقول جدیه اربابی قصد اولنیور — عالم انسانیتك کین وخصومتله یشایه‌میه‌جغنی ومدنیت غربیه‌نك یکانه مرخصلری بولنان اقوام معظمه‌نك ، یعنی بوکونکی ترقیات جهانك اوچ بیوك رکنلری اولان آلمانیا ، فرانسه وانکلتره‌نك مظاهرت ودادیه واختیاریه‌لری تعلق اتمدکجه بوندن بویله هرنوع ترقئ فکری دائرهٔ امکان خارجنده بولندیغنی اکلامش کبیدرلر.

احتمال که هرکسدن زیاده بوکون بزم — بزکه معلومکز اولدیغی اوزره ١٨٧٠ تموزنده بوقدر وجودلرك ضیاعنی موجب اولاجغنی قطعاً نظر انتباهه آلمیه‌رق بوشنامتلی ، بومنحوس محاربه‌یی اختیار اتدك — اوت بزم بوکون هرکسدن زیاده رفع آواز اتمکده‌کی حقمز درکاردر.

تکرار ایدیورم : مدنیت غربیه ، هربری کندینه مخصوص دهاسیله وعرق بشرك نشوونمای تاریخیسنده‌کی حصهٔ مفاخرینی محافظه ایله ابدیاً وهرشیئه رغماً متحد قالمق لازم کلن اوچ قوم اوزرنده یعنی آلمانیا ، فرانسه وانکلتره اوزرنده اساسکیر اولدیغی بزجه مجهول دکل ایدی .

⁂

اون یدنجی عصر میلادیدن اعتباراً هرقوم کندی تجلیاتیله ممتازدر . فنون سائره‌دن صرف نظرله یالکز فنون ریاضیه وحکمیهٔ طبیعیه‌دن بحث اتمك لازم کلیرسه کورولورکه هرقومك ازمنهٔ اخیره ترقیاتنده‌کی تشبث وابتداسی صورت مخصوصه‌ده برقاچ ذاته منحصردر . مثلا : بادئ امرده برایتالیالی — اون التنجی عصره مخصوص اولوب ژه‌زوئیتلرله ئه‌نکیزیسیون طرفندن نام ونشانی صحیفهٔ جهاندن سیلینن اوعظیم متروکات علمیه‌نك وارث ذی کمالی — « غالیله » صحنهٔ ظهورده دهاسیله ، عرفانیله اثبات وجود ایلر.

پولونیالی « قوپرنیق » ایله (عامه‌یه مخصوص اولان بوتعاونده هانکی ملته منسوب اولورسه اولسون حصه‌سی اولانلره قارشی کفران نعمت خلاف شعار انسانیتدر) غالیله ، علم فلکیاتك وفن میخانیکئ جدیدك مؤسسیدرلر ؛ فقط نشو ونمای فنی بالآخره فرانسه ، انکلتره وآلمانیاده تمرکز ایدر .

کورولورکه فرانسه‌ده « ده‌قارت » فلسفه‌یه

ومعرفت عالمه دائر نشر ایتدیکی نظریاته نسبةً
دها مدیدالدوام اولان هندسهٔ حلیه اصوللرینی
کشف ایدیور ؛ آلمانیاده « که‌پلر » سیاراتك
حرکاتی قانونلرینی اختراع ایلیور ؛ وتربیهٔ
دماغیه ووضوح ادراکنه باقیلیرسه فکر جر-
مانیه‌دن زیاده فکر فرانساوی‌یه بکزه‌ین « لایبنیچ »
بنه بزم اولدیغنه دلالت ایدن بر شکلده ، بر
فلسفه‌ده تمام تفاضلی قواعدینی تأسیس ایدیور .

آلمان اولسون فرانسز اولسون هر نه
اولورسه اولسون شورامی محققدرکه « لایبنیچ »
بوکون غیرقابل تألیف کبی کوسترلمك ایستنیلن
بوایکی دهای ملینك تأثیر مجتمعی تحتنده بر
انسانك واصل اولابیله‌جکی مرتبهٔ بلندك
شبهه‌سزك واضح بر مثال باکمالنی تشکیل ایدیور .
مع هذا عین زمانده انکلتره « نویتون » ی —
فن طبیعیاتده « ده‌قارت » دن « لایبنیچ » دن
« که‌پلر » دن بلکه دها بیوك اولان « نویتون » ی —
وجوده کتیریور ؛ زیرا « نویتون » (واقعا
لایبنیچك لساندن دها آز واضح بر لسان
ایله) هم حسابك اصول جدیده‌سنی هم ده

فلکیاتك قوانیننی بولیور ؛ برحالده‌که اووقند-
نبری بزلر کواکبك حرکاتی بحثنده اونك
فکرلریله دستورلرینی تفسیر وایضاحدن بشقه
برشئ یاپمدق .

عصرك اقوام معظمه‌سندن اولان بواوچ
بیوك ملتك ترقئ فکر بشر وادیسنده‌کی بوتعاون
متحدی ، کرك ذراته عائد وجوهر مادینك بنیه‌سنه
متعلق نظریات ایله کواکبك ، کرهٔ زمینك طبقات
متوالیه ومتعاقبه‌سنده‌کی طرز تشکلاتده ؛ وکرك
معدنیاته ، مواد ملونه‌یه ، ادویه‌یه ، حرارت
وحرافته ودها نیجه نیجه معمولات ومستحضراته
شامل صنایع بشریه‌نك صورت تطبیقنده
بوکون بومرتبه عظیم بر تأثیری کورولن فن
عمیق الغور کیمیانك تأسسنده ده کندینی
کوستریور .

کیمیا — بوفن عالی — تقریباً ایکی بیك سنه
قدر موهوم ، مظلم ، رابطه‌سز برسوری معلومات
آره‌سنده یوارلاندقدن صوکره اون سکزنجی
عصرك نهایتلرینه واون طقوزنجی عصرك بدا-
یتلرینه دوغرو مدیدالدوام براساس اوزرینه
بنا ایدلمشدر .

جرأت‌ده عدایدلسه سویلرز : فن کیمیانك بانیٔ جدیدی برفرانسزدر ؛ اعصار سالفه‌نك مخصوصات ممتازه‌سندن اولان جوّال خیاللرك سمای موهوماتنده بیقرار اولارق اوچوشان بو معلوماتی ، جوهر مادینك دوام وثباتی دستور قطعیسنه استناد ایتدیره‌رك بر آره‌یه جمع ایدن وجوهر مذکورك ترکیبنه داخل اولان اجسام بسیطه‌نك وزن وطبیعتی تغیرپذیر اولامیه‌جغی حقیقت حکمیه‌سنی دخی ابداع ایدرك کیمیایه مفتقری اولدیغی صفت هویتی بخش وفنون سائره میاننده لایق اولدیغی مقامی تعیین ایله‌ین « لاووازیه » در .

اخیراً بعض آلمان مؤلفلرك برفکر اعتبار شکنانه ایله درمیان ایتدکلری وجهله احتمال‌که « لاووازیه » خصوصی بروقعه کشف ایتمدی ؛ فقط معلم اول « آریستو »نك دیدیکی کبی « الك فنی کشفیات دستورلرله اسباب‌در ؛ بونلر اعانه‌سیله‌درکه حقائق سائره‌یه کسب وقوف ایده بیلیرز » .

فلهذا « لاووآزیه » فن کیمیانك دستور

اساسیسنی کشف ایتدیکی ایچون تاریخ فن، اونکله باشلار دنیله بیلیر .

بوندن، مومی الیهك هرشیئی اولجه کندی کندینه فرق وتأمل، هرشیئی استخراج ایتدیکنی؛ فن کیمیانك پلانی ابدی الدوام اولمق اوزره دست خودیله ترسیم ایلدیکنی ادعا ایتمك ایسته‌یکمزه حکم اولونمسین؛ خیر! شبهه‌سز خیر! نته‌کیم انکلیز « نویتون » علم فلکیاتی ذکای خودیله تأسیس ایتمدی . بومسئله‌ده دخی اوچ بیوك ملتك ضروری الاتباع اولان تعاون فکریلرینك آثار باهره‌سی کورولور .

برحالده‌که بریده « لاووازیه » صورت سرمدیه‌ده پایدار اولاجغی وارسته‌ٔ اشتباه اولان تجربیاتی نشر واعلان ایتمکده ایکن اوته‌ده انکلیز « بریه‌ستلی » [١] ایله « غاواندیش » باشلیجه غازلری وطبیعت مائی کشف ایله اوغراشیور ؛ « لاووازیه » ایسه بوکشفیاتی حرز جان کبی قاپیور . وبونلرله اووادیده‌کی نظریاتی تشدید وتوثیق ایلیوردی . اسوچلی « شیل »ده بهادار اولان مظاهرتی یدش

بوذات اساساً راهب ایدی . (محرر)

انتباهنده جلوه‌ساز اولمقده بولنان اثر عمومی‌یه توفیق والحاقده تأخر ایتمدی . برقاچ سنه مروروندن صوکره بر انکلیز راهبی ، شهرتکیر « داوی » یکی بر اصول ایله — ثمره‌دارلغنه یاپانلر تصور اولنه‌میان بر اصول ایله — الده ایدیلان معدنیات قلویه‌نك کشفی سایه‌سنده بر آز اول دیکرلری طرفندن قورولمش اولان اوبنای معظم ومحتشمك نواقصنی اکمال ایدیوردی . بواصول — معلوم اولدیغی اوزره — اوصره‌لرده بیوك بر ایتالیالی یعنی مشهور « وولتا » طرفندن کشف اولنوبده حکمت طبیعیه‌ده « وولتاپیلی » دیمکله معروف بولنان آلتك ، تحلیلات کیمیویه‌ده صورت تطبیقندن عبارت اولان اصولدر .

فن جدیدك بنا وتأسیسی مراسمنده آلمانیا دخی احراز موقع مخصوص ایلدی . اونلر باخصوص قوانین عدد مبحثنده ملل سائره‌یه نسبتله تمیز ایتدیلر ؛ ایشته بوقبیلدن اولارق « ریختر » « ونزل » واسوچلی بیوك « برزه‌لیوس » معادلات کیمیویه‌یی تأسیس ایلدیلر ؛ یعنی اویله

برقانون کشف ایتدیلرکه علم فلکیاتده « نویتون قانونی » نه‌درجه شموللی وحائز مطلقیت ایسه بو ذوات عالیه‌نك قانونلری‌ده فن کیمیاده اودرجه عمومی ومطلقدر . شوراسی شایستهٔ تذکاردرکه بوکشفیاتده آلمانلرك حصه‌سی — دهای جرمانی حقنده‌کی ذهاب عمومی‌یه رغماً — باخصوص تجربی وعملی ایدی . حالبوکه بوقومك اقوام سائره نزدنده عملیون اولمقدن زیاده نظریون اولمقله اشتهاری واردر .

بالعکس دها مغلق ومنازع فیه اولمه‌یه دها صالح بر صفتی حائز بولنان (نظریهٔ ذرات بالخاصه) نظریه‌سی « دالتون » نامنده برانکلیزك محصول ابداعی اولدیغنه مقابل غازلرك فن حکمت طبیعیه نقطهٔ نظرندن تدقیق ومطالعه‌سی سایه‌سنده نظریهٔ مذکوره‌نك خارجه تطبیقی وبویله‌لکله اثباتی برفرانسزه « کیلوساق » ه راجعدر .

شو تفصیلات دورادوردن استدلال اولنیورکه اقوام اوروپائیه‌یه مخصوص اولان دها ، ادعا ایدلدیکی وجه اوزره بری برندن اوقدر فرقلی

دكلدر . اونلره [١] عمومی وعالی بر تربیهٔ دماغیه ویریكز ؛ كوره‌جكسكزكه هرطرفده نوع وجنسی ذاتنه مخصوص كشفیات ظهور ایده‌جك ، ساحهٔ فسیح جهان برنوع كلزار عرفان كسیله‌جك ؛ ونور دیده‌كشای فن ، هرسمته لمعه لمعه رفاهلر ، هرسویه ریزه ریزه مسرتلر صاچه‌جقدر .

(خسته‌خانه‌دن)

كچن هفته‌كی مقاله‌مزده مندرج تفصیلات بیطرفانه‌دن شو نتیجه استحصال اولنیور : فنون اخیره تاریخنك هردورهٔ عظیمه‌سنده ، هرصفحهٔ نماسنده آلمانیا ، فرانسه وانكلتره‌نك تعاون فكریلری هردرلو شعشعه‌سیله دیدهٔ عبرته رونق‌طراز اولیور . ترقیات فكریه‌نك بووادیٔ وسیعنده آلابیلدیكنه جولان ایله حق

[١] (Concert européen) دنیلن بو یاتهٔ عمدنده بزمده داخل اولدیغمز اونودلاملیدر .

(محرر)

زمانمزه قدر ساحهٔ ظهورده انجلاپذیر اولان كشفیات مهمه‌یی سرد وتعداد ایتمك كوچ بر شیٔ دكلدر . مثلا : بواوچ قومدن هربری ماضیده‌كی متانت اذعانی ، جودت اتقانی الیوم نصل محافظه ایده‌بیلمش اولدیغنی ؛ (نظریهٔ ذرات بالخاصه) یه اتباعاً اجزای فردیه‌نك بربریله اجرا ایتدكاری مبادلات متقابله‌نك ، « ئه‌ترلر » ك یعنی مایعات طیاره‌نك ، كثیرالذرات كثولیاتك ، ذرات بیننده‌كی تفرق وانحلالك ، ذی عضو خمیرلر یعنی بر جسم عضویدن صدور اخراده اجسام تكوننه بادی اولان مایه‌لر حقنده‌كی افكارك ، حاصلی جواهر عضویه‌نك طرز تركبنده‌كی نواصوللرك نظریه‌لری ، دستورلری صورت مخصوصه‌ده كشفیات فرانساویه سایه‌سنده تأسس ایلدیكنی بسط وتمهید ایتمك آساندر .

مشغلهٔ دماغیه‌نك محصولات شعله‌بارندن عد ایدلمك لازم كلن بوكشفیات بدایع نموده مقابل كیمیای عضوی دنیلن فنده « جزر » نظریه‌سیله « عناصر كثیرالذرات » نظریه‌سی ،

دهای جرماینك قوهٔ مخترعهٔ نورفشانی جمله‌سندن؛ الکتریقی کیمیائی نظریه‌سیله تحللات مضاعفه نظریه‌سی ایسه دوغرودن دوغرویه انکلیز ابداعاتی زمره‌سندندر. خلاصهٔ کلام دها خصوصی برمعنایی مفید اولمق اوزره حرارتك نظریهٔ میخانیکیه‌سی دنیلوب لسان حکمیونده «قوای حکمیه‌نك تعادلی» دیمکله مشهور اولان دستور عظیم، ابتدای امرده «مایر» نامنده بر آلمان و «ژول» نامنده بر انکلیز طرفندن حس اولنمش، نشر ایدلمشدر. دستور عظیم مذکور، بالآخره «غلوسیوس» و «هلمهولچ» نامنده‌کی آلمان ریاضیونی طرفلرندن ایضاحات لازمه‌سیله تعمیق وشرح ایدلدکدن صوکره بونك کیمیایه طرز تطبیقی وادخالی — انکلیز ودانیمارقه علماسنك اوبابده‌کی انضمام معاونتیله — صورت مخصوصه‌ده فرانسز علماسی طرفندن اختیار ایدیلن تجارب سایه‌سنده میسر اولمشدر. فنون حاضره تاریخچه‌سی دیمك اولان بو مبحثده بوندن زیاده تفصیلاته کیریشمك ایسته‌مم؛

بو وقوعات فنیه، بزه پك یقین برزمانك مخصوصاتندن اولدقدن قطع نظر کرك بالذات بزم وکرك دوستلرمزك بو ایشلرده دوغرودن دوغرویه امکمز سبق ایتمش اولدیغی ایچون بو بابده‌کی تقدیراتمزده — احتمال‌که حقسز اولارق — طرفکیرلکله اتهام ایدیله‌بیلیرز.

∴

معلومات مکتسبه‌م ایچنده الك ایی بیلدیکم فندر. بونك ترقیات متوالیه ومتعالیه‌سی حقنده قوجه برتاریخچه دیمك اولان بومعلوماتی سلك سطوره کشیده ایتدیکم شو صره‌ده ماضیده بوقدر عظمت فنیه ابرازینه موفق اولمش و آتیده بووادیده‌کی اهمیت قدیمه‌سنی اعاده ایده‌جکی مأمول بولنمش اولان ایتالیا ایله اوآتیٔ قریبده ارائهٔ موجودیت ایده‌جکلری شیمدیدن آکلاشیلان آمریقا ممالك متحده‌سنك وروس قومنك بوبابده‌کی معاونتلرینی انکار ایتمك ادعاسنده بولندیغمه حکم اولونمسین. تکرار ایدیورم: میدانده برحقیقت، بربداهت وار.

سنوح افكار وظهور كشفیاتده‌كی فضل تقدم
— ایكی یوز سنه‌یی متجاوز برزماندنبری —
اوچ قومك قوجاغنده قائم بولنیور : آلمانیا ،
فرانسه ، انكلتره . بونلرك اتحادی ومودت
ومخادنت متقابله‌سی الزم كورولیور . فالا
عصرلرك انجق یتیشدیره‌بیلدیكی بونجبه مأثر
كزین بشردن متشكل بوبنای غرای مدنیتده
مشكل التعمیر رخنه‌لر آچیلاجق وبوقدر زمانده
بوقدر امكارله وجوده كلمش اولان آثار عالیه‌ده
بای حال تنزل وانحطاط اماره‌لری یوز
كوستره‌جكدر .

افسوس‌كه بزلر (فرانسزلر) بواتحاددن ،
بومخادنتدن نه قدر اوزاق بولنیورز . ایشته
شوحاللر ، بزده عمیق برحس الم اویاندیردیغی
برزمانده ایدی‌كه فرانسه ایله روسیه‌ده اوجسیم
مؤسسات جداجویك ارائهٔ اندام هیبت ایتدیكنی
كوردك ؛ بوایكی قوم آراسنده دهاش برجنك ،
مخرب برمصادمه ظهورینك غیر قابل امتناع
اولدیغنی حس ایتدك . بزلره ، بزخولیاپرورلره
صورولورسه بزم ایچون ترك سلاح عمومی هر

شیئه مرجح وفكر انسانیت ، فكر مدنیه البته
بك موافقدر . بویله‌لكله هر قومك منظومهٔ
عسكریه‌سی نظام داخلینك حمایه‌سنه مقتضی
برنسبتده افراغ ایدلمش اولاجقدر .

ینه افسوس ! افسوس‌كه اوروپا بورالره
یناشمیور . ظهورندن قورقدیغمز مصادمه
وقوعه كلدی ، یكی مصادمه‌لر — دها مدهش ،
دائره‌سی دها واسع مصادمه‌لر — حاضرلانیور .
امحا ، افنا دنیور ! بیلمم‌كه ابنای آدمك بومیدر
نخبهٔ املی ؟!

آواز تمنیاتمزك نه‌درجه‌لره قدر مسموع
اولوب اولمیه‌جغنی بیله‌مم ؛ ومسموع اولاجغندن
بك‌ده امین دكلم . مع مافیه بوكون فكروذهابلرینی
بی محابا سویلمه‌لرینی عقول سلیمه اربابی ایچون
بر وظیفهٔ نظیفه حكمنده كبی تلقی ایتمكدن‌ده
كری دورامام . هم نه حاجت ! بوبابده
آلمانلره مراجعت اولنملی . اونلر دها قوتلی ؛
دها كامل ودها عقللی اولدقلرینی‌ده ادعا
ایدیورلر . آتیده ظهوری شمدیدن كشف
اولنان برسوری قتال صحنه‌لرینك ، رزم وجدال

هائله‌لرینك منبعی — اعتدال طبعلری اقتضا -
سنجه — اونلردن بکلنیر .

بو کون قلوب آشتی پرورانده جانشین اولان
بو فکرلر، آلمان عقلاسنده‌ده عین صورتده تجلی
ایده‌رك بونلردن بك چوقلری ماضینك خطیأتی
تصحیحه مهمك و کرچه فرانسه‌یه بر نوع حقوق
امتیازیه اعطاسنی تصویب جهتنه متمایل دکل
ایسه‌لرده هیچ اولمازسه مملکتمزك اوروپا ترتیب
معنویسنده ، نظام عمومیسنده‌کی معاونت و
مظاهرتنك لزومنی تقدیره مستعددرلر . آلمانیاده‌ده
عالم کچینن جدیت پرورانك بو فکرده اولدقلری
حقنده‌کی مدعامزك اك بیوك دلیللرندن بری ،
برلین دار الفنونی پروفسورلرندن « دوبواره یمون »
در . بو ذات ، ١٨٧٠ اغستوسنده حربك
اعلانی لهنده مفرط بر غیرت کشلکله صیحه
انداز اولدیغی حالده اخیراً پارسك طوپه
طوتولمسنه قارشی بیان تأثر و تلهف ایلمشدر .
حقنی سویلیه‌لم : بونك کبی دها نیجه آلمان عالملری
بو وادیده مصراً رأی و مطالعه بیاننده
بولنمشلردر .

ایشته بو قبیلدن اولارق « هایدلبرغ »
دار الفنونی پروفسورلرندن « بلونچلی » مذکور
محاربه‌ده ، اقوام مدنیه طرفندن قبول اولنان
قواعد حرب دائره‌سی خارجنه دفعاتله چیقلدیغنی ؛
کیمسه‌یه ضرری دوقونمیان بعض قصبه‌لرك
تخریب ایدلدیکنی ؛ و فکر قدسیء اخلاقك
هیچ بر بندی ایله تألیف ایدیله‌مین بعض وقایع
دلسوزه میدان ویرلدیکنی حقوق بشر نامنه
اولارق علناً و بر لسان مؤثرله اعتراف و تعلیم
و اشاعه ایلیور . آلمانیادن کلن بو صدالری
— تألیف بینه خادم اولدقلری اعتباریله —
امید و احترام ایله سلاملایه‌لم .

(مونیخ) دار الفنونی پروفسورلرندن
(ده‌لینکر) دخی فرانسه‌دن باحث بر نطقنده
مملکتمزی ، محصول عقول بشر اولان اثر
عمومی‌یه اشتراکه تشویق و دعوت ایلیور .

(لاووازیه) ایله فرانسه‌نك علمای سائره‌سی
علیهنده « قولب » و « وولار » طرفندن استعماله
جواز کوستریلن شدت لسانه برلین کیمیاکران
جمعیتی اشتراك ایتمه‌مشدر ؛ جمعیت مذکوره

بوبابده‌کی سکوتیله ، روس کیمیاکرانڭ بو
افراطلر علیهنده اعلا ایتدکلری آواز شکوانڭ
حقلی اولارق اعلا ایدلمش اولدیغنی قبول
ایتدیکنی ایما ورئیسی بوانان موسیو « بایر »
لساننده :

« فرانسه علماسنی وبونلرڭ فنونه سبق
ایدن خدمات مبرورەسنی هیچ بر وقت تقدیر
وتوقیردن گری طورمامش اولدیغنی وبوحالڭ
آلمانیا ملتنجه هیچ بر وقت باعث حسد
بولنمامش ایدوگنی » اعلان ایلمشدر .

برلین کیمیاکران جمعیتنڭ بوقدرشناسلقلر-
ینه قارشی تشکرلر تقدیمیله بوبابده‌کی آمال
آدمیت پروریلرینه صمیمانه اشتراك ایدر وایکی
قوم آره‌سنده بوندن بویله جانشین اولمق لازم
گلن تعاون متقابلڭ هر ایکی مملکت ایچون
نه‌قدر بهادار اولدیغنی بیلمه‌لرینی ، حسن اختیار
اربابی اولان آلمانلردن امید وانتظار ایلرز .

حقیقت ! بوشئامتلی محاربه‌دن اول آلمانیا
علماسنه قارشی شخصاً عمیق بر حس محبت ،
بر حس تحسین ایله متحسس بولندم . اوراده

بر حس تحسین ایله متحسس بولندم . اوراده
« لیه‌بیغ » «هلمهولچ» « بونزن » وسائره کبی پك
چوق دوستلرم‌ده وار ایدی . بونلر، پك چوق
آلمان پروفسورلرینڭ غافلانه اختیار ایتدکلری
افراطات تعصبیه‌ده بیانجی قالدیلر .

ایش بونکله بیتمز : احوال حاضره
سکوتدن زیاده دها واضح برنشانهٔ صمیمیت ،
دها پارلاق برگواهئ دل اظهارینه مفتقردر .
آلمانلر ، کندیلرینی ظفردن ظفره سوق
ایدن دولت غالبه‌نڭ فتوحاتیله سرمست اوله‌رق
اسکی فضائل اعتدال وائتلافلرینی اونوتور کبی
اولدیلر ؛ وقدمای کلامیونجه گناهلرڭ اڭ شدیدی ،
اڭ عفو اولنمازی عد ایدیلن بر خطاده
بولندیلرکه اوده عناصر بشریه اره‌سنده‌کی ود
ومحبته قارشی اختیار ایدیلن حرکتدر .

اوت ! فرانسزلره دها زیاده میل ومحبتی
اولان « آلساس — لوره‌ن » ی ضمیمهٔ بلدان
قیلدیلر . فقط کندی شرف ملیلری نامنه
عرض ایدرمکه بوگون کین وخصومتڭ آتی
ایچون نه قدر شئامت انگیز اولدیغنی آلمانلر

ایچنده اکلایانلرك عددی المنة‌لله چوغالمشدر .
اونلرده بزم کبی آکلامه‌یه باشلامشلردرکه « آتش و آهن » هیچ بر وقت ملتلر ایچون بر ضمان قوی تشکیل ایده‌مه‌مشدر ، دول وملك اعتلاسنه خادم اولدیغی نسبتده اونلرك سقوط وخرابیسنی تسریع ایدن آتش و اهن اولمشدر .
بونلر بزم ایچون — آجی آجی تجربه‌لر کورمش اولان هله بزم ایچون — عادی حقیقتلردر .

مع مافیه عظمت وحشمتی نه‌قدر جسیم اولورسه اولسون بزلری آنی حقنده اندیشناك ایدن شیلر «رن» ك خزینه‌لری دکل ، دوکولن قان ، خراب اولان مملکتلرده دکل ؛ بونلر بطناً من-البطن انسانلرك ، خصوصیله انسانیلرك اك آزکین طوتوجیلری اولان فرانسزلرك خاطرهٔ تأثرندن سیلنیر ، نشان قالماز . نته‌کیم بوکون کمال سکون وآرامش ایچنده اونلرده بزلرده اشتغالات فکریه‌یه حصر دل وجان ایلدك ؛ وهر ایکی قوم ، محاربه‌دن اول باشلانوبده بر مدتجك طبیعتیله دوچار توقف اولمش اولان آثارنی کندی

حسابنه اوله‌رق تعقیبه باشلادی . فقط اونو-دلمیان ، حافظه‌لردن سیلنمه‌ین برشی وار ایسه اوده دستور اخلاقینك چیکننمه‌سی ، قوتك سربستئ رضادادئ امم یرینه اقامه‌سیدر . بونده روی اصرار کوستریلیرسه نائرهٔ کین وغرضی اطفا وآثار احتداد کوسترن اذهانی تسکین وامحا خصوصنده‌کی مساعئ متقابله‌مزه رغماً بر کون کله‌جك‌که کرك آلمانیا کرك فرانسه بر سقوط عظیمك صحنهٔ رماد آلودی شکلنی آله‌جق ؛ وبلکه‌ده مدنیت غربیه تاتملندن صارصیله‌رق ایشته اوزمان آثار خرابی ، هردرلو سوزشلریله ، هردرلو تأثیرلریله چهرهٔ ماتم کوستره‌جکدر .

(خسته‌خانه‌دن)

لاحقه

هرکس کبی بنمده — ظاهری وباطنی — تکمل وتعالیمی ضامن اولان وظیفهٔ رسمیه‌م

خارجنده وقتلر بولدقجه تسويد ايده‌بيلديكم و « فن وفلسفه » دن تلخيصاً نشرينه ابتدار ايلديكم مقالاته نهايت ويرمه‌دن اول بوقدر سوزلر — احتمالكه قارئين كرامجه موجب كلال اوله‌جق مرتبه‌ده اوزون سوزلر — سويله‌مكدن مقصد عاجزانه‌مك نه اولديغنى صاقلامامش اولمق ايچون بوكونشو «لاحقه»جكى درجه مجبور اوليورم .

ارباب دانش نزدنده خفى اولميان حقائقدندركه برجم وفيره ، برجماعت كبرايه خطاب ايديلان سوزلردن هر فرد كندى مقدارينه كوره نصيب آلير. جهانده هركسى وهر كسله برلكده كندى نفسنى ممنون ايتمه‌نك عدم امكانى ذاتاً معترف بولنديغم ايچون بومبحثده‌ده كيملرك ممنون قالمامش اولدقلرينى كسديرمك بنم ايچون كوچ بر مسئله دكل ايدى .

مثلا بونلر ميانده « اكر بزده فنك اسكيسندن زياده لزومندن بحث ايديله‌جك ايديسه بونده فلسفه‌يى قاريشديرمه‌نك ، فرانسه ايله آلمانيا آره‌سنده كى مناسبات ومناقشات فنيه‌دن

دم اورمه‌نك وغربك اوج بيوك ركنى اولان اقوامك ترقيات فكريه‌لرينى مقايسه‌يه قالقيشمه‌نك نه لزومى وار ايدى؟ بالخصوص ايلك نسخه‌ده‌كى مدخلده تعقيب ايديلن وادى بشقه ، صوكره‌دن ايلرى سورولن فكرلر بشقه ايدى ... » كبى مطالعه‌لرده بولنانلر تك توك ايشيدلديكى ايچون اونلرى‌ده ممنون ايتمك ، اونلرك‌ده مشكلنى حل ايتمش اولمق امل ايدلمش وبدايتاً بر مدخل ايله باشلايان مذكور مقاله‌نك برده خاتمه ايله نهايتلنديكنى كوره‌جك اولانلر البته بونى « اصول قلم » دائره‌سى خارجنده بولميه‌جقلرى دركار بولنمشدر .

عموماً اكلادلمق ايستنيلن بعض حقائقك تصويرنده هر محررك كنديسنه مخصوص بر طرز تلقينى واردر .

بومثللو مسائل عاليه‌ده ، مباحث جديده‌ده محرر فقير قياساته مراجعتى هردرلو اشكال تصويريه‌يه مرجح بولورم ؛ بو بنم عادتمدر . قياساته بنا ايديله‌رك يورودولن محاكمات، تعريض وسوء تنقيد تهلكه‌لرندن — بر درجه‌يه قدر —

مصون بولنور . هم ده حلق ، نقطهٔ قیاسك دها
عالی بر طبقه‌دن ، دها عارف ، دها معروف بر
ذاتدن، دهرده تربیهٔ فکریه و آثار برجسته‌سیله،
هویت شخصیه‌سیله تمایز ایتمش بر عالمدن ،
حاصلی فرانسزلرجه « Autorité » دنیلوب فم
وقلمندن صادر اولان هرسوز، هریازی عین دستور
کبی تلقی اولنان ماهر بر دیپلوماتدن، معمق بر
متفننندن ، بالاپرواز بر فیلسوفدن سوزولوب
کلدیکنی کورونجه مقاله‌نك اهمیتی آرتار، سوزلرك
قلب قارئده‌کی نفوذ وتأثیری درین اولور، مقاله
لایق اولدیغی اعتباری بولور، مقصود حاصل اولور.

ایشته بو نقطهٔ نظردن ایدی که مملکتمزده
هر زماندن زیاده شمدیلر فنه اولان درجهٔ
احتیاجمزی — واقعا بو خصوص بوکون اعلا
وادنی کافهٔ افراد مملکت طرفندن حس اولنمش
تسلیم ایدلمش اولمقله برابر — بو ضعیف صدا
ایله ، بو نحیف قلمله عرض ایده‌میه‌جکمی
اکلادیغم ایچون قیاساته مراجعت ایدلمش
و بویله‌لکله بو درجه جانلی بر مسئله‌یی ایلری
سوره‌رك اسماع حقیقته چالیشلمشدر .

برقاچ نسخه‌ده صره‌سیله تلخیص ایدیلن
مقالاتده بالطبع کورولمشدرکه بوکون آلمانیا ،
فرانسه وانکلتره کبی موازنهٔ سیاسیاتده ،
مقصود یگانهٔ عمر عملی اولان آسایش امده ،
نخبهٔ فریدهٔ ابنای بشر اولان سعادت حیاتده
بودرجه تأثیرلری کورولن اوچ مترقی قومدن
هربری، کندینه مخصوص مفاخر فنیه ایله
دمساز ویکدیکرینه قارشی مفرط برحس استرقاب
ایله حریص امتیاز ایکن ینه فنه چالیشمه‌لرینه
— هم ده بلا آرام یکدیکرینی قیصقانیرجه‌سنه
چالیشمه‌لرینه — حد چکیله‌میور ؛ بر سیلاب
ترقی که‌اوکنه سد چکمه‌نك امکانی کوروله‌میور؛
برعطش فن که هیچ برشیئله تسکین ایدیله‌میور.
اونلرده فنه اولان بو ابتلا — آتشین برسودا
کبی — هیچ بر شیئله سوندوروله‌میور .

چونکه اونلر « ادبیاتسز برملت دیلسز
برآدم کبیدر » قول مشهوریله ادبیاتك درجهٔ
لزومنی تبلیغ ایدنلرك فکرینه اشتراك ایله برابر
دیللی انسانلرده برده تفنن ایتمش بربینك الزمیتی
تاازلدن بیلمشلر وبوکونده بیلیورلر، ودیورلرکه

بوكونكى شرائط اجتماعيه آلتنده يشايان مدنيلر، فنه انتساب ايتمدكجه، فنك افراد اهالى بيننده لايقيله تعمم وانتشارينه همت ايتمدكجه، حقائق فنيه‌يى فقير وغنى، پست وبالا هركسك ذهننه يرلشديرمدكجه نظام عمومىٔ موجوديت صره‌سنده برنجيلرله برسويه‌ده بولنه‌مزلر، اونلرله همعنان اوله‌مزلر؛ كنديلرينى، آشنايان فنك دست مهارت واستاديسندن چيقان هر نوع محصولات مدنيه‌يى صاتين آلمق احتياجندن وارسته بولندورامزلر؛ سعادت نسبيه‌لرنده هزال اثرلرى كورولور؛ شهرت اضافيه‌لرى بولندقلرى ميانه‌ده، طبقات وسطايه منحصر قالير.

∴

برقاچ آيدنبرى عموم ملل متمدنه مطبوعاتنجه سرمايهٔ كفتار اولان «ترك سلاح عمومى»نك مرتبهٔ الزميتنى «برتلو» — برتلو دكل؛ اونك قلمنده تشخص ايتمش فن — اوتوز سنه اول حس ايديور؛ بونى اولانجه قوتيله ايلرى سوريور؛ ولزوم الغاسى شمدى حس اولنمش

كبى كوستريلان بووجيبه‌يى آلا بيلديكنه مدافعه‌يه قويوليور، فرانسزلر ايله آلمانلر آره‌سنه صوقوليور.

قلمنى جميله‌كارلق واديسنده، كندينه مخصوص اواداى فلسفى ايله — الكمشكلجو اولانلرك بيله پسندايده‌جكلرى برطرز متينده — اوريور، چوريور؛ عاقبت بوسايه‌ده خصومتلر آزاليور. آلمانيا ايمپراطورى حضرتلرى فرصت بولدقجه، وقت مساعد اولدقجه فرانسه‌يه قارشى جميله پرورلكلر ابرازندن خالى قالميور. فرانسه‌ده ايسه — انكلتره پولتيقه‌سنه قارشى — آلمانيا ايله عقد نادىٔ ائتلاف طرفدارلرى توره‌يور. نارمنافست، رفته رفته هرايكى طرفجه‌ده كوشمه‌يه، قيرلمه‌يه استعداد كوستريور.

كيم ترددايده‌بيليركه بوكون اورال طاغلرى اتكلرندن قوپوب كلن «ترك سلاح عمومى» صداسنك آهنكنى «استاد فن» قورمامشدر؟ بوفكر آدميت، اواستاد مهارتكارك سينهٔ نازنده بيومه‌مشدر؟ روسيه چارى حضرتلرينك دكل بوتكليفى؛ مسائل اجتماعيه، مباحث عاليهٔ

مدنیه ایچنده هیچ بری یوقدرکه بوکون فنك ؛
سلامت عمومیه‌یه ، سعادت بشریه‌یه کافل فرید
اولان بو قوتك ، بو ذی قدرت عاملك نفوذ
و تأثیرندن کندینی قورتاره‌بیلمش اولسون ؛
وقورتارامز ...

⁂

حال بویله اولونجه یعنی « فن » بوکون اك
نازك مسائل دولیه‌یه انتفاذه قدر آثار اقتدار
کوسترنجه ؛ وطاشی طوپراغی صورت مطلقه‌ده
فن خمیریله یوغروله‌رق وجود بولمش اولان
قصر معلای مدنیتك تعرضدن محفوظیتی وبناءً
علیه هرطرفدن اوکا ، او نازنین دلفرمایه
مربوط اولان نظام عالمك ، آسایش اممك خللدن
مصونیتی انجق بو سایه‌ده حصولپذیر اوله‌بیله -
جکنی کشفه قدر واره‌رق بونی شو صوك
آیلرده فعلاً ده اثبات ایده‌بیلنجه آرتق فنك
مملکتمزده‌ده آرزو اولندیغی مرتبه‌ده تعمم
وانتشاری ، علوم وفنونك یکانه حامیسی
ومملکتمزك معناً ومادةً اعتلاسی امرنده هر

درلو فداکارانی لطفاً اختیارده زمانك فریدی
شوکتلو پادشاهمز ولی نعمتمز افندمز حضرتلر-
ینك افکار نورانیت دثار حضرت خلافتپناهیلریله
یك متناسب دوشه‌جکی جهتله بعد ازین بز دخی ،
واسطهٔ تبلیغ وتبلغ اولان ادبیاتی ؛ روحك
اعتلاسنده — هردرلو معناسیله — بدرقهٔ تحسس
اولدیغی غیر منکر بولنان شعر وانشایی ایش
کوچ ایدینمه‌دن صرف نظرله فنه ، اوذی قدرت
عامله درت ال ایله صاریلملی ؛ متفنن اولملی ؛
مقدس پادشاهمزه ، عزیز مملکتمزه یارارلقلر
کوسترملی . حکم زمان بونی ایستیور . بزه
یاراشان بودر . دنیا ایچون ، عمرمادیٔ بشر
ایچون واسطهٔ فلاح بودر :
فنه استناداً ترقی !

(مقری کویندن)

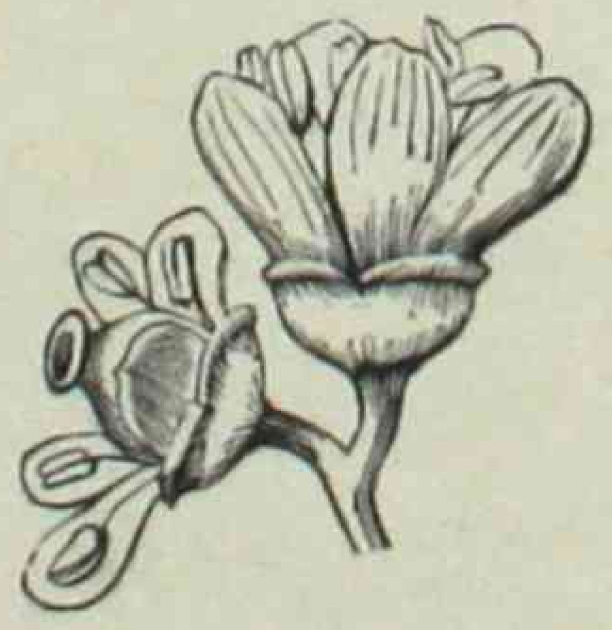

(ترجمان حقیقت) لك كريد محتاجيني منفعتنه
نشر اولنان نسخهٔ فوق العاده سنده مندرجدر :

—•ـ ٢ ـ•—

دها حقنده نظريات جديده

و « أميل زولا »

يازان

منظومهٔ عصبيه سی واحوال روحيه سی اعتباريله
أميل زولايه بر نظر

طراقهٔ شهرتی جهان ادبی طولدورمش اولان بو آدمك منظومهٔ عصبيه سی ، ماهيت روحيه سی ميزان طب ايله طارتيلنجه بو قوجه هيكلك ، بو لوحهٔ غرای ادبك مقامی اوقدر تدنی ايديور ، مرتبه سی بردن بره اوقدر تنزل ايليوركه انسانلرك اشخاص واشيايه دائر فكر ونظرلرنده كی خفت ، محاكمه لرنده كی بطلان ، قرارلرنده كی عدم اصابت بادئ امرده انظار عبرته چارپمامق قابل اوله ميور .

بوكا اك جلی ، اك واضح بر نمونه اولمق اوزره بوكون « أميل زولا » كوستريله بيليور .

ذاتنه مخصوص اولوب شبان زمان ایچنده اوكا پيرو اولمق مودا حكمنده بولنان مسلك جديديله صنوف هيئات مدنيه دن بر بيوك قسمنی تسخير ايتمش اولديغنی انكار اولنه ميان بوداهی ، بو بنای عظيم ادب ، بوكون جرمی اوفاق كورونن فقط سرائر طبيعتی بر بر كشف ايدوب ظاهره اخراجده يكتا بولنان فن جليل طب نظرنده واصل اولديغی منزلهٔ بالانرندن اويله بردهشتله سقوط ايديور ، مندرس اوليوركه زواللی آدمه آجيمامق الدن كليور .

كافهٔ مستحصلاتی ، محصولات فكريه سی ، آثار قلميه سی — صرصر ناكهانی يه طوتولمش عظيم بر سفينه كبی — ابدياً كرداب نسيانه آتيلمق تهلكه سنی كوستريور .

بو حال ، حزن آوردر ؛ فقط انسانلر ايچون عبرت فزادر !

. . .

ایشته بو اعدادی مقدمه‌جك شویله‌جه یورودلدکدن وقارئین کرامجه نتیجه‌ده ویریله‌جك قرار شمدیدن بر درجه‌یه قدر آکلاشیلدقدن صوکره سوزی ـ بو حقیقتی یقینده میدانه قویان ـ « پروفسور طولوز » ایله « پروفسور لومبروزو » یه ترك ایتمك ، اونلری بر نبذه‌جك سویلتمك ایستیورم .

بو ماده‌یه دائر ایلك اوکجه طولوز طرفندن نشر اولنان اثرك نواقصندن بحث ایله اکمال حقائق امرنده تنقیدنامه یازان لومبروزو سوزه شو وجهله باشلیور :

« پارس دارالفنون طبیه‌سی امراض عقلیه معلمی دوقتور ادوار طولوزك « أمیل زولا » حقنده اخیراً نشر ایتدیکی اثره دائر شو صوك زمانلرده جرائد سیاسیه وادبیه‌ده محاکمات دورا دوره تصادف اولنیور .

بو اثر ، شدت ملکات عقلیه ایله امراض عصبیه بیننده جاری اولان مناسبات حقنده طب وعلم احوال روح نقطهٔ نظرندن نوعما بر تحقیقنامه شکلنی کوستریور .

فقط ظواهر احواله باقیلیرسه کیمسه فهم ایتمدی که بو اثر ، امراض روحیه وباخصوص امراض روحیهٔ صرعوی الشکل ایله دها آره‌سنده بر مناسبت بولندیغنه قائل اولان بنم نظریاتمه قارشی شدید بر ساحهٔ معارضه ومنازعه تشکیل ایدیور . مع هذا هر نصل اولورسه اولسون ، حائز اولدیغی اوصاف عالیه ایله اونك هر درلو توصیه‌لره سزا بر اثر اولدیغنی قبولده قطعیاً تردد ایتمم ؛ زیرا مؤلف ، بونده نظریاتی نظریات ایله رد ایتمیوب دوغرودن دوغرویه مشاهدات درمیان ایدیور که بو حال ، اکثریا ناقدلرده تصادف اولنمیان احوالدندر ؛ زیرا بونلر ، میدان انتقاده چکدکلری اثرلر حقنده خنده‌ریز اولدقدن وهر کسی‌ده درمیان ایتدکلری ردّیه‌لره کولدوردکدن صوکره کندیلرینه وظیفه‌لرینی اکمال ایتمش نظریله باقارلر .

بو نقطهٔ نظردن ، تکرار ایدیورم ، موسیو طولوزك اثری زیاده‌سیله شایان اهمیتدر ؛ واکر آلدانمیور ایسه‌م بنم « داهی » نام اثرمله دیکر

بعض اعاظم طبك مسئلهٔ مبحوث عنهایه دائر قلمه آلدقلری آثار شویله‌جه استثنا ایدیلنجه طولوزك اثری ، فرانسه‌ده ایلك دفعه اوله‌رق کورولن برائردر » دیدکدن صوکره لومبروزو هرشیدن اول أمیل زولانك منسوب اولدیغی عائله‌نك منشائنی پیش نظر تدقیقه آلیورده دیورکه :

« زولانك پدری بیوك بر ذکایه مالك ، علوم مثبته ایله شدتله متوغل ایتالیالی برمهندس ایدی . والده‌سی فرانسز ایدی . بوندن بشقه اجدادنده دیکر بر تصالب عرق کورولیور . شویله‌که :

زولانك باباسنك باباسی وندیکده اختیار اقامت ایتمش بردالماچیالینك اوغلی ایدی ؛ باباسنك آناسی ایسه برروم ایدی . ایمدی « داهی » نام اثرمله « جرم سیاسی » نام دیکر اثرمده اثبات ایتدمدی‌که میانه‌لرنده اك چوق داهی ظهور ایدن عرق وعائله‌لر ، اك زیاده تصالبه مظهر اولمش اولانلردر .

ایشته یونان قدیمده « ایئونی ئن »لرك ملکات

عقلیه‌جه « دوری ئن لره ؛ شرقده ژاپونیالیلرك چینلیلره اولان تفوقلری بوقبیلدندر . اوروپاده پولونیالیلرك نامحسوس کورونن درجهٔ ذکالری ، جرمانیا عرقنك اسلاو ولاتین عرقلریله اولان اختلاطندن منبعثدر . دیکر طرفدن فرانسه‌ده اك بیوك فن داهیلرینك « فرانش ـ قونته »ده دها زیاده کثرتله ظهور ایتمه‌لرینه سبب ، اوراده آلمانلرله اولان تصالبك دها کثرتلی اولمسیدر . ماحصل ، مذکور اثرمده « غامبتا » « میرابو » « غراف » « روستی » « برووینغ » « هوغو » « ژورژساند » کبی اعاظمك ناملری ، مجرد قانون تصالبك دها اوزرینه اولان تأثیری حقنده‌کی مدعامی اثبات ایچون ذکر اولنمشلردر .

فقط زولانك منشاء دهاسنده دیکر بر شرط دها آرانلملیدرکه بوکاده تصالب اقلیمی نامنی ویرمش ایدم ؛ ایشته زولا عائله‌سنك یونانستاندن ودالماچیادن ایتالیایه ، صوکره‌ده ایتالیادن فرانسه‌یه انتقالی بوشرطی تشکیل ایدیور .

شمال آمریقالیلری ایله موسویلری امثال

طوته‌رق بو تصالب اقلیمینك – تعبیر آخرله –
بو تبدل اقلیمك دها اوزرینه اولان تأثیر خصو-
صیسنی اثبات ایتمش ایدم‌که بو حال ، منابع دها
ایله ترقیات بشریه خصوصنده تأثیرات اعجازکارانه
حصوله کتیرمشدر .

ایشته موسویلرك نیچون کندی وطن
اصلیلرنده وارض فلسطین ، عربستان ، حبشستان
وامثالی بلدانده آوروپاده‌کی قدر داهی کوستره-
مه‌مش اولمه‌لری ، وانکلیز – ساقسونلرله
اسپانیوللرك نیچون مستملکاتلرنده دهازیاده داهی
ظهوره کتیره بیلمش اولدقلری بوصوتله یعنی
تصالب اقلیمی نظریه‌سیله ایضاح وتفسیر
اولنور .

بو شرائطدن ماعدا دها حقنده نظر اعتباره
آلنمق لازم کلن دیکر بر تأثیر ارثی دها واردرکه
اوده ابوینك حین ازدواجده‌کی سنلریدر .
فی الواقع امیل زولانك پدری ، نسبةً ایلریله‌مش
برسنده – قرق اوچ یاشنده – تأهل ایتمش وسکز
سنه صوکره وفات ایلمشدر . ایمدی ابوینی مسن
اولارق تأهل ایدن مشاهیرك عددی کثیردر :

برنجی ناپولیون ، ایکنجی فره‌دریق ، دوژوسیو ،
بالزاق ، شوپنهاور ، بورنس ، بقلار ، ازرائیل
روشفور وغیرهم بو جمله‌دندرلر .

بوندن ماعدا « مارو » بزه کوستریورکه
ابوینك مسن اولارق تأهل ایتمش اولمه‌لری
اکثریا صلبلرندن کلن اطفالك تغیر اصلیلرینی ،
فساد جوهرلرینی ، استحالهٔ سیئه ووردیه‌لرینی
داعی بولنیور . کذلك موسیو طولوز بالذات
بیان ایدیورکه زولا ، مسن اولارق تأهل
ایتمش اولانلرك اولادنده تصادف اولنان جدیت
اطواری تا آوان عنفوانندن اعتباراً کوسترمه‌یه
باشلامشدر . بومثللولر ، جدیتی – ناموسم
اولارق – داء مراق وقره سودا تعبیر اولنان
مال خولیایه قدر واردیردقلری مارونك مشا-
هدات ذاتیه‌سی جمله‌سندندر .

فقط زولا وقعه‌سنده براوچنجی تأثیر ارثی
دها کورولیورکه اوده بر وجه آتیدر :

زولانك والده‌سی بر مرض قلبیدن ، اوجاع
رثویه‌دن وطبیعتی احتناق رحمیٔ صرعوی
اولان عصبی نوبتلردن مضطرب ایدی . بو

نوبتلر ، بوغازده برکولله حس ایتمکدن ، أتلرك تقلص ایله مترافق کریلمه‌لرندن ، بعده دائره‌سی دهاواسع احتلاجلردن ، بونلردن صوکره‌ده‌غیرتام برنسیاندن عبارت اولارق بعض کره کندیسنده برطاقم نوبات حسیهٔ متعاقبه‌ده کورولورایدی .

بونوبتلر نه‌دن عبارت ایدی ؟ طولوز بوکا دائر ایضاحات کافیه ویرمیور . عجبا بوعصبی نوبتلر ، برطاقم خرافاتدن‌می عبارت ایدی ؟ بو خصوص زیاده‌سیله مهم اولوب زیرا زولانك والده‌سی عمرینك صوك زمانلرنده باخصوص کیجه اثنالرنده هذیان‌مشوش اثرلری ارائه ایدیور ایدی ؛ بناءً علیه بوحال ، برشکل شبه صرعه‌دن عبارت دکل ایدیسه بیله برشکل احتناق رحمیدن عبارت اولاجغنده شبهه ایدلمه‌مك لازم کلیور .

زولانك والده طرفندن اولان دیکر اقرباسنه یعنی والده‌سنك باباسنه ، والده‌سنك آناسنه ودایپلرینه کلنجه : بونلرده کوروان اوصاف ممیزهٔ مرضیه ، آفات قلبیه‌یه اولان برنوع استعداددن بشقه برشی اولمدیغی مظنوندر » .

پروفسور لومبروزوبورایه‌قدر ، برخسته‌نك

مبتلا اولدیغی مرضی بحق تشخیص ایدوب کیمسه طرفندن اعتراض قبول ایتمیه‌جك صورتده میدانه قویمق ایچون وجودی لابد اولان بو معلومات ابتدائیه‌یی ، یعنی زولانك منسوب اولدیغی عائله‌یه متفرع هر درلو تفصیلاتی ؛ باخصوص اجدادینك احوال خصوصیه‌سنی ، اونلرك منشألرینی ، موردلرینی ، میانه‌لرنده واقع اولمش اولان تصالبی ، تبدلات اقلیمیه‌لرینی ، استعدادات مرضیه‌لرینی والحاصل اظهار حقیقت امرنده بر سوری عمومیات ومحاکاتی بویله‌جه جمع ودرج ایتدکدن صوکره وقت غائب ایتمیه‌رك همان محرر شهیرك طبده (Anamnèse) تعبیر اولنان سوابق احوال خصوصیه‌سنه نقل کلام ایدیورکه بوجهتلری پروفسور کبی دورودراز عرض وتفصیله وقتك مساعده‌سزلکنه انضمام ایدن بضاعه‌سزلك بلاءی کرکی کبی مانع اولدیغندن یالکز الك زیاده نظرچارپان نقطه‌لرینی علی طریق التلخیص انظار قارئین کرامه وضع ایتمك وبویله‌لکله شو مقاله‌یه نهایت ویرمك ایستیورم .

مثلا : زولا ایکی یاشنده ایکن غایت شدید بر حمای دماغی‌یه مبتلا اولیور ؛ حتی بر قاچ ساعت قدر وفاتنه بیله حکم اولنیور. بو حادثه‌نك وخامتی بالآخره زولاده نقصانٔ تلفظ کبی بر عارضه‌نك وجودیله آکلاشیلیورکه بو نقصانٔ تلفظ، زمان طفولیتنده کورولدیکی کبی — واقعا بر آز دها خفیف اولمق اوزره — کندیسنده الیوم مشاهده اولنمقده ایمش . بو حادثه‌نك اك مهم جهتی ، زولانك آلتی یاشلرنده ایکن چیقا‌رلمش بر رسمنده صاغ کوزینك صول کوزینه نسبةً دها یوموق اولدیغی مسئله‌سی ایمش . الیوم کندیسنده باقی اولان بو یوموقلق ایسه طب اصطلاحنده عضلهٔ مداریه دنیلوب فی الحقیقه شکلی دائروی اولان کوز آتنك تقاص دائمیسندن ایلری کلیور ایمش . بو رسمه ، ملکهٔ طبیه تعبیر اولنان مزیت بلند ایله آراسته بر نظرله دقتلیجه باقیلیرسه جبهه‌نك ، استسقای رأسه مبتلا اولمش چوجقلرده‌کی کبی اولدیغی ؛ چکه و یناق کمیکلرینك پك زیاده بارز اولدقلری ؛ انفك فمدن بیوك بر مسافه ایله مفروق بولندیغی وبو جهتلرله

امیل زولانك بورونی بات وچقور اولارق تشکل ایتدیکی کورولور ایمش .

زولا اون سکز یاشنده (دوار) تعبیر ایتدیکمز باش دونمه‌لرینه وهذیانلرله مترافق بر حمای تیفوئیدی‌یه طوتلیور ، بلوغه‌ده بوسنده ایریورکه احوال بلوغك ظهورنده‌کی بو تأخر ، دوغرودن دوغرویه مسن اولارق تأهل ایتمش بر پدرك صلبندن کلدیکنه عطف اولنمق اقتضا ایدر . یکرمی یاشلرنده عادتا آج قالمق درجه‌لرنده معده صانجیلرندن ویکرمیسندن قرقنه قدر باغرصاق الملرندن وبو میانده خناق صدردن ، التهاب مثانه‌دن ، آلام عصبیهٔ صدریه‌دن ورثیهٔ مفصلیه‌لردن مضطرب اولیور؛ واحتناق رحمك بعض علامات عجیبه‌سندن اولمق اوزره قلبنی کویا قولنك ایچنده کبی ظن ایدیور ، ضربات قلبیه‌یی ده اورادن ایشیدیور کبی اولیور. بر آز اشاغیده بر نبذه‌جك بیان ایده‌جکمز تصورات مرضیه ایسه اوتوز یاشلرنده ظاهر اولمه‌یه باشلیور .

اوتوز بشنه دوغرو زولا افراط درجه‌ده

شیشمانلیور . اووقت عادتا ۱۹۲ لیبره کلیور . ضعیفلامق ایچون لازم کلن تداوی‌یه دوام ایدیور وموفق‌ده اولیور .

مکتبلرده انشا درسی مستثنا اولمق اوزره سائر درسلرده اویله خارق العاده بر اثر ذکا کوسترمیور . بالآخره بقالوریا امتحانلرینک تحریری قسمنده موفق اولیورسه‌ده آلمانجه ، تاریخ وادبیات درسلرندن دونیور . بر آز صوکره‌ده مارسلیاده اجرا اولنان تحریری امتحانلردن دونیور .

پروفسور لومبروزو ، زولا حقنده‌کی بو مفرداتی ، بودقائقی بویله‌جه تفصیل ایتدکدن صوکره جوشیورده دیورکه :

« ایشته رفیق مکرمم موسیو طولوز شو دقائقدن ، شومفرداتدن بعض محللرک ، میانه‌لرک باخصوص مکتبلرک نور دهانک پارلامسنه یاردم ایتمک شویله دورسون اونک بالعکس منطفی اولمسنه اک مؤثر ، اک شدید سببلر تشکیل ایتدکلرینی استدلالده هیچ تأخر ، اصلا تردد ایتمه‌مک لازم کلیر ایدی . »

فی الحقیقه پروفسورک بوفکرینی تأییدایده‌جک مثاللر ارائه ایدیله‌بیلیر . مثلا : درجهٔ دهالری بوکون تسلیمکردهٔ انام اولان بعض مشاهیرک مکتبلرده اثنای تحصیللرنده هدف تحقیر اولمش اولدقلری یاخود ماهیتلری بردرلو آکلاشیله‌مامش ایدوکی اربابنه خفی دکلدر . ایشته بوجمله‌دن اولمق اوزره اسملری آتیده‌کی ذوات کوستریله‌بیلیر : « وردی » و « روسینی » کبی دهات موسیقی ، پارسده « قونسرواتوآر – دوموزیق »ده موفق اولامامشلردر . « قلاپروت » و « نویتون » کبی دهات ریاضیه معلملری طرفندن احمق وبدلا کبی تلقی اولنمشلردر . حتی خواجه‌سی طرفندن کندیسنه نه بیلدیکی سؤال اولنان « قلاپروت » جواباً « چینجه ایله مونغولجه بیلیرم » دیدیکی فقره نویسانک جملهٔ روایاتندندر . « قولقریج » مکتب عالمنک ملکات علقیه‌سنی تضییق ایتدیکنی نقل وحکایه ایتدیکی کبی « قبانیس » مکتبدن طرد اولنمش و « دیده‌رو » فامیلیاسنه موجب شین وعار کبی تلقی ایدلمشدر . هله « بالزاق » ک ارادهٔ جزئیه حقنده قلمه آلدیغی

برمسوده‌یی حتی اوقومه‌یه بیله تنزل ایتمه‌ین خواجه‌
سنك صوبه‌یه آتوب یاقدیغی وقایع مشهوره‌دن ایمش.

«ایشته ، دیور پروفسور لومبروزو ، بونلرك
جمله‌سی ده بزه کوستریورکه میانه مکتب ، دهات
حقیقیه‌یه الویریشلی عد ایدیله‌مز؛ زیرا مکتب ،
ذکای بشرك درجهٔ وسطاده تعالیسنه خادمدر؛
او ، ذکای بشری درجهٔ وسطایه ایصال ایده
بیلیر واوکا مأموردر. بو ایسه یعنی درجهٔ وسطای
ذکا ایسه دهای حقیقینك خصمی ، رقیبی
اولدیغندن دها اوراده انکشاف ایده‌مز ،
پارلایه‌مز ؛ بناءً علیه میانه‌نك دها اوزرینه تأثیر
عظیمی اولدیغی ذهابنده بولنمق استینلر بو دقائقی،
بو حقائقی انظار اعتباردن دور طوتمامليدرلر .

انجامکار امیل زولانك مسلك ادبیاته سلوك
ایتمسنه سبب یکانه ، یکدیکرینی ولی وتعقیب ایدن
موفقیتسزلکلرندن ناشی بالجمله ابواب مسالکك
پیشکاه عزمنده مسدود قالمش اولمسی ایدی . »

بوندن صوکره پروفسور بو بیوك آدمك
یاخود هرطرفدن اویله طانیلمش اولان بو ادیب
داهینك قدوقامتنه ، عموماً بدنی ترکیب وتشکیل

ایدن عضلاتنه ، قفا کمیکلرینك بالمساحه تعین
ایدن احوال تشریحیه‌سنه، جبهه‌سنده‌کی قیریشقلرك
ناموسم اولارق ظهوره کلمش اولمسنه ، قولاقلر-
ینك حد طبیعیدن دها اوزون بولنمسنه ، آیاغنك
باش پارمغنك صورت دائمه‌ده متحرك برحالده
اولمسنه عطف کلام ایتدکدن وفعالیت دماغیه
ایله مناسبتده اولان سرعت دوران دمنه واشتغالات
ذهنیه‌سی اثناده افراغ اولنان بولنك کیفیات
وکمیات کیمیویه‌سنه وحواس خمسهٔ ظاهره‌سنك
درجهٔ نزاکت وخشونتنه ، صاغ کوزینك
صوله نسبةً دها زیاده تضیق ایتمسیله کندیسنده
ساحهٔ رؤیتك تناقص ایتمش اولمسنه وصاغ قولا-
غنك صوله نظراً اوچده بر نسبتنده دها آز
ایشیتدیکنه ومع هذا هرایکی قولاغنده ده اوغو-
لتیلر دوعقده ایسه‌ده بو حالك صاغده دها زیاده
اولدیغنه وبو تغیردن ناشی زولانك حاسهٔ سامعه-
جه‌ده لازم کلن نزاکتدن محروم بولندیغنه وتغیرات
عمیقهٔ مبحوثه خلافنه اولارق ادیبك قوهٔ شامه-
سنده‌کی نزاکت ، خارق العاده برحالده اولوب
قوقولرك حس شامه‌سنده براقدیغی تأثیراتی قوهٔ

حافظه‌سنه نقش ايدرك بالآخره اونلرى عيناً درخاطر ايتمكده‌كى رجحان وتفوقى ايسه بوندن نشئت ايلديكنه ودها بونلر كبى - يقه‌سى آچيلاجق - نيجه نيجه تدقيقات وتعميقاته كيريشدكدن صوكره كمال شدتله دوقتور طولوزه صاتاشيور؛ واميل زولا حقنده نشر ايتديكى اثرده اديبك - بوقاريده‌ده تعداد ايتديكمز - برسورى تشوشات عصبيهٔ رحميه‌يه مبتلا اولديغى و بو تشوشاتك غلبه‌لك بريرده صقيشمق وياخود طار بريلك كيينمك كبى اك عادى برسببك تحت تأثيرنده كسب وخامت ايتديكنى درميان ايلديكى حالده نه‌دن بونلره لايق اولدقلرى اهميتى عطف ايتمديكنه حدت ايديور.

كذلك زولانك وجودينك صاغ جانبنده‌قوهٔ لامسه‌ده‌كى، وصاغ قولاغنده قوهٔ سامعه ده‌كى تناقصك، وصاغ كوزينك ببكنده‌كى تضيق ايله ينه عينى كوزك عضلهٔ مداريه تعبير ايتديكمز دائروى اتنده‌كى تقلصك، اديبك ايكى ياشنده ايكن مبتلا اولديغى بين خسته‌لغيله مناسبت قويه‌ده

اولديغى وبويله بين خسته‌لقلرينك، مبتلالرنده اكثريتله بومثللو عوارض متعاقبه حصوله كتيرديكنى ذكر ايتمديكى ايچون دوقتور طولوزه اسناد غفلت ايديورده ديوركه:

« بناءً على هذا اميل زولاده كورولن بو حادثات مرضيه‌نك قسم اعظمى يالكز تصورى وتخيلى اولميوب بالعكس - ولادى اولمسه بيله - هيچ اولمازسه حياتنك صفحات ابتدائيه‌سيله مربوطيتده اولان وخيم وعميق بربين تغيرندن منبعث اولديغنى قبول ايتمك ضروريدر. بوصورتله وضع تشخيص ايديلنجه بورادن برشكل شبه صرعه‌يه آتلايه‌بيلمك ايچون يالكز برخطوه آتمق كفايت ايدر. باخصوص دوقتور طولوزك عطف اهميت ايتمكده غفلت كوستردكى اعراض وعلاماتك همان جمله‌سى، صرعه‌ليلره مخصوص وسيما حياتلرنده احتناق رحم وصرعه علامتلرى كوسترمش ومسن اولارق تأهل ايتمش بولنان آدملرك اولادينه منحصر كبيدر. »

∴

بوندن صوكره پروفسور، اميل زولانك

احوال روحیه‌سنه نصب نظر اهتمام ایدرك ادیب
حقنده شمدی‌یه قدر هیچ برکیمسه‌دن صادر
اولمدیغی محقق اولان برسوری محاکمات عالیه‌یی
پك عالمانه ، پك استادانه یوروتدکدن صوکره
انتقادنامه‌سنه نهایت ویریورسه‌ده برطرفدن وقتك
عدم مساعده‌سنه دیکر طرفدن مقاله‌مزك – بویله
صره‌لرك تحمل ایده‌میه‌جکی مرتبه‌ده – مفصل
دوشمه‌سی احتماله مبنی بو محاکمات عالمانه‌یی –
حتی تلخیص صورتیله بیله – بوراده درجه امکان
کورولمیور . انشاالله بروقت مساعده‌ده بومهم
انتقادنامه‌نك بوفصلنی‌ده نظرکاه قارئین کرامه
عرض وتقدیم ایدرك اکمال نواقصه چالیشمق
خصوصنده‌کی امل مخصوصمزك شمدیلك
محافظه‌سیله اکتفا ایلرز .

یالکز شوراسی جالب نظردرکه عصرمزده
عقلانك سرفرازلرندن اولمق اوزره طانیلان
بوخردمند زمانه ، خیاط طبابت خوش برجامهٔ
خفت کیدیرنجه وطبقات عالیاتده بالاپرواز اولان
شانی ، شهرتی – غرض وعوضدن عاری
اولارق – بووجهله تنزیل وتخفیف ایدیورنجه

آسمان بلاغتده بلاآرام سخن شمشکلری چاقه‌
رق ، تجدد شراره‌لری صاچه‌رق ارائهٔ اندام
پراحتشام ایدن بوسحاب‌پارهٔ ادب ، بالضروره
پاره پاره اولمش ، میدان فسیح سخنده کیف
مایشاء سنه‌لرجه جرید اویناتان بوجندیٔ
نودمیدهٔ انشا ، حائز اولدیغی شهرتیله ، احتشامیله
قوت بازودن قالمش ووقتیله :

« شمشیر قوتنده خامه‌کدی لرزه‌بخشا »

ترانه‌سنك تمام مدلولی اولان بوداهیٔ خارقه
نمون ، بوسفرسله‌ٔ تدقیق طبابت قارشیسنده
لرزان وهراسان کسیلمشدر !

حاصل کلام پارلدیسیله جهان مدنیتك سنه‌لرجه
کوزلرینی قماشدیران بونوردها ، بوشعلهٔ پرپرتو
ادب ، اسکی تابش ورونقنی بالطبع ضایع ایدرك
هبا اولمش ، سونمشدر !

رومانده «ره‌آلیزم» مسلکنك الك فوّار
مروجی اولان امیل زولانك مملکتمزده‌ده
طرفداران ومقلدانی چوغالمش اولدیغندن ادبیات
عالمنده مسلك انتخابنده ، روی استعجال کوستر-
مه‌نك هردور ایچون ، هرعصر ایچون خطای

محض اولدیغی تعین و تكرر ایتمش اولمسیله بو صوك
وقعه ، شجرهٔ ادبك اك كزیده شاخسارینه
اورولان بو صوك ضربه عثمانلی كنجلرمزه پك
بلیغ بر نمونهٔ عبرت ، پك واضح بر درس انتباه
تشكیل ایتسه سزادر .

(خسته‌خانه‌دن)

— ذیل —

اوتوز بو قدر سنه‌دنبری ادبیات ایله اشتغال
ودها دوغروسی نظر عالمده صورت مخصوصه‌ده
رومانجیلقله اشتهار ایتمش اولان بر آدمك سیا -
سیات ایله هیچ برمناسبتی اولامیه‌جغی دركار
ایكن اخیراً فرانسه‌یی یردن صارصمش وجهان
مدنیتی مدید بر مدت اندیشه‌لر ایچنده براقش
اولان مشهور « دره‌یفوس » وقعه‌سنده —
فجیعه‌لر ، مضحكلر ممزوجه‌سی اولان اواویونك
وضع وتشهیر اولندیغی صحنهٔ سیاستده —
زولانك ، اوداهی رومانجینك كندیسنی نصل
ایلری آتدیغنه ونصل بررول ایفاسنه قالقیشدیغنه
بر نظر اعماقبین حال آشنایی ایله باقیلیرسه
« دره‌یفوس » حادثهٔ مشهوره‌سندن ایكی سنه

اول قلمه آلدیغی شو مشاهدات ومحاكمات دورا -
دور طبیه‌نك اهمیت فنیه‌سی انظار راستجویان
ونصفت پرورانده بر كره دها تعین وتحقق ایدر .

زولا دره‌یفوس دعواسی صحنه‌سی اوزرینه
— طبابتك كندیسی حقنده ایكی سنه اول
ایلری سوردیكی وثائقك كمال صدقنی ، تمامیٔ
اصابتنی بالذات تصدیق وتأییدده مدار اولمق
ایچون — صانكه بالالتزام آتیلمشدر !

هم نه حاجت ! هرشیئدن اول شوراسی
بیلنملیدركه زولا عمیقاً متغیر بر بیندر ؛ طبابت
اونی اویله طانیمشدر ؛ قانون طبك اوكا دائر
اصدار ایتدیكی اعلام بو مركزده‌در .

آرتق بو اعلامی نقض ایده‌جك هیئت
تمییزیه‌یی بو دارفناده دكل ، او جهان ابدیتده
آراملیدر .....

(محرر)

(مصور ثروت فنون) ده مندرجدر

٣

هنکامهٔ افتراق

— مکتوب پارچه‌سی —

عزیزم ،

بر هفته اول دست مودته آلدیغم صوك مکتوبکده‌کی برفقره‌دن، مقری کویی موقفنده اثنای مفارقتده « شوچاکك صداسی نه‌قدرده حزیندر ! » دیمکدن مقصدم نه‌اولدیغنی بیلمك ایستدیککی اکلاشیلدی .

بو استیضاح ضمنیدن املك ، بنی بر آز سویلتمکدن بشقه بر شیئه معطوف اولامیه‌جغی درکار اولدیغندن ایشته بن ده‌سنی مراقده براقمامق ایچون شو سطرلری قره‌لامه‌یه شتابان اولدم .

اوت عزیزم ، اوچاکك صداسی حزین ایدی ؛ چونکه اوصدا ، اولحن یك آهنك ، هرشیدن اول کندیلریله مکتبلرده ، مأمورینلر-

ده سنه‌لرجه برلکده یشادیغمز ، خوش عالملر کچیردیکمز نه‌قدر مقدس وجودلری حامل اولان قطارك آن حرکتنی اخطار ایدیور ایدی .

هنکامهٔ افتراق : ذاتاً قلبك اك کیزلی کوشه‌لرنده‌کی احتساسات علویه‌یی فورانه کتیره‌رك هله - بنم کبی - فطرةً خیالپرست یارادلمش اولانلرده تأثیرات عمیقه تولید ایتدیکی ایچون بو منظرهٔ حزین ، بو لوحهٔ غم‌آکین قارشیسنده سامعهٔ تحسره چارپان اوصدا ، بر غریبك ، بر یتیمك فغانی قدر حزن آور اولمق پك طبیعیدر .

دست بدست وفاق وحمیت اولارق یکدیکرینك جبین پاکنه بوسه‌لر قوندورمق صورتیله صمیمی مصافحه‌لر تعاطی ایدن و جابجا « ربم تکرار ملاقاتلر نصیب ایتسون » یولنده صاف تمنیلرله ، معصومانه نیازلرله یکدیکرینه نداء وداع توجیه ایدن عسکرلرك اوصره‌ده تشکیل ایتدکلری زمین لاهوتی‌یه ، دقیقهٔ واپسین مفارقتی خبر ویرن چاك صداسی ، اوطنین تیز ، عجیبانه حزنلر ، نه‌اشتیاقلر کولکه‌سی قوندورمیور ایدی ؟..

اوچاكك صداسی حزين ايدی ؛ چونكه سنك كبی نظر جلادتی سرحده دوغرو ديكمش ، خون حميتی اغور همايونده سرپيويرمه‌يه حاضرلانمش حماسيمايه وجودلری حامل اولان قطار ، وقتيله محمل‌يار وفاشعار اولمش ؛ بردقيقه صوكره ـ طبق اونك حقنده روا كورديكی كبی ـ جمله‌كزی بردن سمت مقصوده اولاشديرمق اوزره المزدن آلاجقی ، ظلام ليلك كثيف طبقه‌لرينی يارارق پيشگاه نظرمزدن اوچوب كيده‌جكی ايچون اوصره‌ده نسيم پراهتزاز تحسر ايچنده چيكله‌ين چاك صداسی حزين اولماز ، قلوب شاعرانده بلند حسلر اوياندیرمازده يانه اولور ايدی ؟..

اوحزين ايدی ؛ چونكه شاهد دلآرام ظفرك ديدار پرابتساميله نشوه‌ياب حظوظ نامتناهی اولمق ايچون سيف جلادتنه دايانمش طوران اركان وامرا وضابطان عسكريه‌مزله وداعلاشيركن اونشوه‌يه عدم نائليتمدن دولايی قلب رقتپرورم بياغی احزان ايله مالامال وفقط اوكا بای حال مسلكداشلريمك نائل

اولاجقلری فكر و اميدی ياده كلدكجه سرورم پيوستهٔ حدكمال ايدی .

عزيزم ، بوكون شوراسی كلفهٔ ايضاحدن وارسته اولمق لازم كليركه دامارلرمده جولان ايدن قانی تركيب ايدن كره‌جكلرك هر برينی آيری آيری تحليل ومعاينه‌دن كچيرلسه اونلرك جوهر اصليسی حميت مايه‌سيله يوغورلمش اولديغی كوروله‌جكی ايچون بو ، وبوكا بكزر تابلولر پيش چشمانمده پك حزين ، پك رقت آور اولارق تجلی ايتمك ، بكا اويله كورونمك ـ اكر تفاخره عطف اولنمازسه ـ فطرت دقائق‌جويانه‌م مقتضاسندندر ديرسه‌م بيلمم اعتماد اولنورمی ؟

هنكامهٔ افتراق .. ايشته نظری جذب ايده‌جك برتابلو ! ايشته برلوح حزين ! چاك صداسی .. ايشته سامعه‌يی اهتزازه كتيره‌جك برانين ! ايشته برلحن حزين !

البته خاطركده قالمش اولمليدركه اوشام مفارقتده ساعت تمام كيجه‌نك ايكيسنی كوستر ـ يوردی ؛ اورته‌ده سرحده عزم و توجه ايدن برقطار وار ؛ قلوب حاضرون معالی ايله مشحون ؛

هرکس اظهار حسیات ایتمك ایستیور، نیم کشاده فم؛ خیر! سویلیه‌مدم، هرکس لب بسته؛ کویا که مرکز دوارن اولان قلب اساساً حاکمی اولدیغی فعل جولان دمی موقتاً تعطیل ایتمش، دامارلر طورمش، منظومهٔ عصبیه فعلدن قالمش، وجودلر صانکه طبده «داءالجمود» دنیلن حال بیهوشی یه طوتولمش ایدی.

بو وقرا کلقده، بو سکون استغراق بدید آره‌سنده ایسه چاکك صداسی، مسامع افتراقی چاك چاك ایدرجه‌سنه، ایکلیور .. ایکلیور ...

یمان بر تابلو! بی‌امان بر آن!...

ایشته عزیزم، بتون بنلکمه فرمانفرما اولان بو بلند، بو غمکین منظره‌نك روحمده اویاندیردیغی تحسسات رقیقه‌یه مغلوبیتمدن ناشی ایدی‌که او کیجه سرشك فرقت کوزلرمدن قطره قطره یوارلانه‌رق بر دست نرمین قدر یناقلریمی اوقشارکن بن: «شو چاکك صداسی نه‌قدرده حزیندر!» نداسیله بلااختیار اظهار تأثر ایلمش ایدم.

(مقری کوینندن)

بر انتقاد نامه‌نك جوابی

— مکتوب پارچه‌سی —

اوشنمه‌دن بش مهم نقطه اوزرینه ترتیب وسکز صحیفه‌ده جمع ایتدیککز انتقادنامهٔ استادانه‌کزی فرط احتراص واحترام ایله آلدم.

الك کزیده بر جریدهٔ ادبیه‌نك صحیفه‌لرینه پیرایش ویره‌جك قدر عالمانه، واقفانه یورودلمش اولان او محاکمات برجسته‌نك مطالعه‌سنده‌کی ذوق روحانی‌یه پایانلرمی تصور اولنور!

انوار ذکاکزی آره‌صره کاغد اوزرینه عکس ایتدیرمك، ذات عالیکزه بو مثللی یازیلر یازدیره بیلمك ایسه هان‌ده عاجزلرینه خاص بر مزیت اولدیغی خولیاسیله نه‌قدر مفتخر اولورم بیلسه‌کز ...

محاثلق خصوصنده‌کی کفایت فوق‌العاده‌کز، مزیت کزینکز؛ ایراد وثائقده‌کی بهره وکمالکز

بالاطراف تسليم واعتراف ايدلدكدن صوكره — مدافعه نه‌جنده دكل — مجرد اظهار حقيقت امرنده اوبلند تنقيدنامه حقنده بعض استرشاداتده بولنمقلغمه تنزلاً مساعده بيورلسون .

ايلك نقطهٔ استيضاح : « هنكامهٔ افتراق » مقاله‌سنده بالمناسبه خيالپرست اولديغمى ذكر واعلان ايتديكم ايچون بنى بردها حقيقتپرست كبى تلقى ايتمك خطا اولاجغنك خصوصى بر معترضه ايچنده كوسترلمش اولمسيدر .

اوت افندم ! خيالپرستم ؛ فقط خيالپرستانك حقيقتپرستلكله مناسبتى اولاميه جنى حقنده‌كى ذهابك اصابتنى كيم تسليم ايده‌جك ؟ ايمدى حقيقته مستند اولميان خيالات خيالاتدن معدود اولامامق حكمت طبيعيه ، وبالخصوص حكمت طبيه مقتضاسندندر . اونك ايچوندركه ارباب طب ، حقيقته مستند اولميان خيالاته خيالات دكل ، خرافات ديمشلردر . مساعدهٔ عليه‌لرينه اغتراراً مقصدمى بسيط بر مثال ايله برآز توضيح ايده‌يم :

حقيقتده وجودى اولميوبده صرف ذهنا

كنديسنه وجود ويريلن بر جسم ، سطوح مجلاده ارائهٔ خيال ايده‌بيليرمى ؟ سطوح مجلاده ارائهٔ خيال ايده‌بيلمك ايچون اوجسم مفروضك حقيقتده وجودى لابددر . يوقسه خيال مفقوددر ؛ مفقود دكل معدومدر . ايشته بو دستوره ابتناءً اهل طب ، حقيقتده وجودى اولميان شيلره بر كسوهٔ وجود كيديرن بعض امراض مبتلالرينك اوحالت مرضيه‌لرينه خرافه ، خرافات ديمشلردركه خيالپرستان ايله خرافات پروران آره‌سنده — دقت بيوريليوريا — نه‌قدر عظيم بر فرق ، نه‌قدر بعيد بر مسافه حصوله كلمش ويا كتيرلمشدر .

بنابرين بزاول خيالپرستلرز كيم صحن مجلاى دماغمزه عكس ايدن خيالاتك صور مجسمه‌سنى خارجده ، حقيقتده آرانجه بولوويرملى يز ؛ وبولورز ...

ايكنجيسى : نسخهٔ فوق العاده‌ده مندرج بزم « زولا » مقاله‌سى حقنده‌كى انتقاد مبهميت اتهاملريدر .

دوغروسى بو بابده‌كى ابهامات و تفصيلاتدن

حقيله بر نتيجه چيقارامدم . مقاله هانكى نقطهٔ نظردن تنقيد بيورووليور ؟

اكر موضوع اعتباريله تنقيد بيورلمق ايستنيليورسه‌او ، ادبى دكل؛ فنى، طبى اولديغى ايچون مطلوب اولان حقائق فنيه‌يى ، وثائق طبيه‌يى مع زيادةٍ جامعدر دنيله بيلير . يوق ، اكر اسلوب وسليقه نقطهٔ نظرندن تعريض بيوريليورسه برمقالهٔ طبيه‌نك بوندن زياده الفاظ ادبيه‌يه تحملى اولاميه‌جغى — ذات عاليلرى كبى — مقالات فنيه تحرير ونشريله متوغل بولنانلرك مجهولى اولمامق كركدر .

مقاله‌نك باشى ، هيئت تحريريه طرفندن كسيلمش اولمقله برابر « دها » يه ، باخصوص « زولا » كبى ادبيات غربيه عالمنده فرمانفرما بر داهئ خوارقنمونك هويت عصبيه‌سنه دائر مطبوعات طبيه‌ده يقين وقتلرده بو درجه شمولّى بر محصول فنئ قلمه تصادف اولنمديغى حالده بونى بكنميشكزى — وقتيله بر ذات بلند پايه‌يه‌ده بالمناسبه ديديكم كبى — مشكل پسندلككزله بحق متناسب بر واقعهٔ طبيعيه اولمق اوزره

تلقى ايتمك ضرورتنده بولنديغمى ـ نه يالان سويله‌يم ـ صاقلايامام .

مع هذا شو ملاحظاتم ، صرف عندى اولوب احتمال كه مقاله‌نك سزاى انتقاد كورلمه‌سنده اسباب ديكر واردر كه بونى ده انشاءالله جوابنامهٔ عاليلرنده تصريح بيورلمش كورمكله حل مشكل ايتمش اولورم .

اوچنجيسى و صوكنجيسى اولان « چاك صداسى » تركيبنه كلنجه : بونده اويله بر « نه‌دراو؟!... » نداسى فرلادلمش كه يالكز منظرهٔ ظاهريه‌سى بكارات هراس ايتمك ايچون كافى بولنمشدر . شوقدركه ايديلن تعريض پك مبهم ، پك خفى طوتولمش اولديغندن ابهام مقصودك معناى حقيقيسنه حقيله انتفاذ قابل اولامامشدر .

مع هذا «هنكامهٔ افتراق»ك هيئت عموميه‌سى اعتباريله تنزلاً رهين پسند اولمش اولمسى باعث افزونترئ شوق و هوس اولديغى ايچون فكر هوا پرورمده صحائف مطبوعاتده آره‌صره كورونمك املى هيچ يوقدن اويانمش وايشته

بوجهتله ايلريده برايكي مقاله‌جك دها صاوورمق مصمم بولنمشدر .

∴

(نسخهٔ فوق العاده) بعض ذواتده ذات عاليـلرنده حصوله كتيرديكي تأثيرك همان عيني حصوله كتيرمشدر .

او ، قبل الانتشار مسامع انتظارده توليد ايتديكي طراقهٔ بشـارت آميز ايله نسبت قبول ايتميه‌جك صورتده ارائهٔ اندام ايتدي دنيلمشدر.

فقط نه ضرري وار ؟ اوراده‌كي مقالاتدن اكثري ، هرهانكي صحيفه‌لره دوشسه‌لر — كيمى ماهيت اثر ، كيمى جديت محـاكمه ، كيمى‌ده نزاهت قلميه اعتباريله — كنديلريني كوسترمكدن عاجز قالميه‌جق محصولات فكريهٔ عثمانيـه‌دن معدود اولامازلرمى ؟

باقى دست عرفان پناهيلرينه بربوسهٔ احترام قوندورور وجوابنامهٔ اسـتادانه‌لرينك ورودى تفكردن متحصل نشـوه ايله دمسـاز اولورم .

(مقرى كويندن)

٥

بر انتقادنامه‌يه جواب تسليميت

— مكتوب پارچه‌سى —

مجرد مكرم اسـتادك ناودان قلم‌ترزبانندن درت آيدن‌برى — شدت كرما سببيله بالتبخر اولاجق ؟! — تكاثف ايدرك جريان طبيعيسنه خلل طارى اولان جويبـار فصـاحتك روان اولمسنه ياردم ايده‌جك صورتده قلمه آلوب‌ده بزم دانشوريلرينه رفع واسرا ايتديكم استيضا- حنـامه‌لرمدن نجه منتظر اولان نتيجه تماميله حاصل اولدى ؛ او نهـال فيضـافيض بلاغتك پرورده ايدوب‌ده آره صره ايثار ايتديكى اثمار خوشـكوار عرفان ، كماليله اقتطاف ايدلدى .

بنـاءً عليه مقصودينه نائل اولان هر فرد امليرور كبى بوتلميـذ بى‌اقتـدار دخى ايشته بوكون اعلان فخر ومسـار ايتمكله ذوقيـاب

شادیٔ لایتناهی بولیورم . اوت بکم ! ذات
عالیلری درت آیدن بری اختیار خموشی بیوردیکز .
بو سکوت عمیقك اسکی ولولهٔ خروشانه تحولی ،
بو شب تاریکك اسکی نورانیت دیده‌فروزه
تقلبی ، مجراسندن صورتا انحراف ایتمش کبی
کورونن او نهر موّاج ادبك صلصال قدیمنه
رجوعی ، حاصلی او فکر جوّال وجوشانك یکی
باشدن اسکی جودتیله تجلیسی بنم ایچون شدتله
مطلوب وملتزم ایدی .

ایشته بوکا موفق اولدم ؛ وبویله‌لکله درت
آیلق ضایعاتمی ایکی دفعه‌ده تضمین ایتمش ،
جبر مافات تام ایلمش بولندم . مقصود یگانهٔ
کمترانهم محترم استادك الك نازك ، الك سهل الاهتزاز
تلنه طوقونه‌رق اوتار آهنکداردن چیقه‌جق
بانك مستی فزای ادبی طویه طویه دیکله‌مك
ایدی . دیکله‌دم . نشوه‌یاب اولدم . سرمست
معرفت اولدم .

یالکز بر تعبیرك — ولو فرضیات طریقیله
اولسون — او یولده تنقید بیورلمش اولمسنی
هیچ ده آرزو ایتمدیکمی کتم ایده‌میه‌رك او تعبیره

دائر ایکی سطرجق معروضاتده بولنمق ایچون
مساعدهٔ علیه‌لرینی رجایه قرار ویردم :

(الك کزیده بر جریدهٔ ادبیه‌نك صحیفه‌لرینه پیرایش
ویره‌جك معالی‌یی جامع) مآلنده‌کی جمله‌لرله
والهانه ، مادحانه ، مفتونانه یازیلوب عادتا بر مقاله‌جك
شکلنی آلمش اولان او عریضه‌مك — حتی وادیٔ
مدحده بر آز ایلری کیدلدیکنه ذاهب اولوبده
هر کلمه‌دن یتمش درلو مآل چیقارمق شانندن
اولان استاد طرفندن غلو معناسی چیقارلمسون
ویاخود حس نازکترین محویتلری زحمه‌دار
اولمسون صایغیسیله مدحیه‌نامه‌مده اختیار ایجاز
بیله ایتدیکم حالده — اوت او عریضه‌مك ، او حسی
جمله‌لرینه بالمقابله ویریلن جواب نه اولسه ایی !؟
« اوشنمه‌دن تعبیری نزاکت ادبیه‌دن زیاده
متحلی اولدیغکزی بیلدیکم دأب ادبکزه نه درجه
آیقیری دوشمشدر ! » جملهٔ توبیخ آمیزی و بر آز
آشاغیده « بوندن مقصدکز مخاطبکزك یازدیغی
جوابنامه‌نك صرف ترهات قبیلندن اولدیغی
ایچون بیهوده زحمت چکیلمش کبی بر معنا
چیقارمق ایسه والخ ... » عبارهٔ فرضیه‌سی

اولديغى ديدهٔ تأثرله كورلمشدر . نه‌قدر سرز - نشكارسكز !

بركت ويرسون كه انصاف بيورلمش‌ده بر آز اشاغيده « بك بزه مكتوب يازمازدى اما نصل اولدى‌ده اوشنمه‌دن بوقدر شيئى يازدى والخ ... » جملهٔ تسليت آوريله بدايةً تحميل بيورلمق ايستنيلن او بار غفلت — طبعاً نصلسه نازكجه يارادلمش اولان — دوش مسئوليتمدن بالآخره رفع بيورلمشدر .

افندم ! شوراسى شمدى‌يه قدر معلوم بيورلمش اولمق كركدركه هرعالمه ، باخصوص ذات عاليلرى كبى بر عارفه قارشى ساحهٔ مناظره‌ده :

آن‌نمن باشم‌كه روز جنك بينى پشت من
آن‌منم كاندرميان خاك وخون بينى سرى

فخريه‌سيله متفاخر اولانلردن اولمامقله مفتخرم. بالعكس بو مطيع مخاطبكز اوتلميذلردنم كه استادلرينك دائما سوزلرينى ديكلر واونلرك اخطارات ووصاياى خيرخواهانه‌لرينى بر حس مسرتكارئ مستثنا ايله تلقى ايلرم . اما مغلوب

اولورمشم ؛ نه‌مه كرك ؟ روز جنكده شانلى بر مغلوبيت — قدر آشنايان جنك آزمايان نزدنده — بر ذكر جميله‌ده‌مى كسب لياقت ايده‌مز ؟

باقى دست دانشوريلرينه تلميذانه بر بوسهٔ تسليميت قوندورور وراه ترقى وتلمذده اكتساب فيض ورفعته ساعى بولنورم .

(مقرى كوينده‌ن)

سعادتلو احمد احسان بك افنديه

مدير بك افندی ،

ارباب عرفان پيشوالرينك آثار قلميهٔ برجسته‌سندن تشكل ايتمك اوزره (ثروت فنون) جه نشری مقرر اولان « نسخهٔ ممتازه » نك يقينده انتشار ايده‌جكی - اداره خانه‌لرنده بولنديغم برصره‌ده - عاجزلرينه‌ده تبشير اولنمش ايدی .

غايهٔ مقصودی ابنای جنسنه معاونت اولان بو تبشير ايله اوللری ايجه فنی يازيلر قاره‌له‌مش ، مطبوعات عثمانيه‌ده خيليجه يووارلاندقدن صوكره بالآخره عجزينی ، نقصانتی ، بضاعه‌سزلكنی فهم ايتمسی اوزرينه زمانتی صرف مطالعه‌يه وقف ايتمش اولان واكمال نواقص ايتدكدن صوكره ينه آره‌صره اوساحهٔ فيضبارده كورونمك سوداسنی بسلمكدن‌ده خالی‌قالميان محرر عاجزی كندی اختصاصم دائره‌سنده برمقاله تحريرينه تشويق وماهيت معنويه‌سی - مرتبهٔ ادبيه‌سی بلند اولديغی قدر - مقدس اولان بويله بر امرخيره مشاركته دعوت بيورمش ايديكز .

بكابی‌پايان شرفلر بخش ايدن بودعوت اوزرينه همان قلمه صارلدم ايسه‌ده يازه‌جغمی انتخابده پك

چوق مشكلات چكدم ؛ چونكه صرف طبی برمقاله يازلسه - هرلسانده اولديغی كبی - واقعا بزجه مأنوس فقط بوفنه آشنا اولميانلرجه غرابت‌انتما اولان بعض تعبيرات استعمالنه مجبوريت كوروله‌جكندن مقاله ارباب طب طرفندن اكلاشلمقله برابر اوكا بيكانه اولانلر نزدنده غرابت انتما اولمقدن قورتوليه‌جغی ؛ صرف ادبی برمقاله يازمق ايسه شوزمان تكمل وترقيده قطعياً بزم خرجمز اولمديغی جهتله موضوعی فنی اولمق و فقط مصطلحات غريبهٔ طبيه‌دن عاری بولنمق اوزره بوكون - صحت وحيات كبی واجب‌الاعتنا ايكی نقطه‌يه تعلقی اعتباريله - هيئت طبيه‌مزجه جالب نظر مخصوص اولمش اولمق لازم كلن مهم برمسئله حقنده تمهيد محاكمات ايتمك مناسب كورلمش وايشته اوزمينده اجالهٔ خامه ترجيح ايدلمشدر :

٦

مقری كويی ومتورملر

مكتب صره‌لرندن آريلوب‌ده هيئت طبيه ميانينه ادخال بيورلدقدن صوكره آرامكاهم مقری كويی اولمشدر .

شهر شهيرمزی محيط مواقع صيفيهٔ دلارادن

بری اولان مقری کویی دکز طرفندن صاف ، راکد، شفاف، نظیف، قومصال‌بانیولری؛ قره طرفندن متعدد اوزوم باغلریله چوبان‌چشمه‌سی، چاوش پاشا ، ولی افندی چاری ، چربجی چاری کبی هر بری مشجر ، سایه‌دار ، نظرك آله‌بیلدیکنه فسیح بر زمین زمردین ایله مطرا ، کتاب طبیعتی اوقومق نعمتندن آزچوق نصیبدار اولان بر اهل دل ایچون ، بر نفیسه‌پسند ایچون ، بر بدیعه‌جو ایچون ، بر فریفتهٔ محاسن ایچون صحیحاً مستثنا ، کرچکدن طرازیده واملیرا مسیره‌لری ؛ وشمندوفر کبی جست وچالاك ، سریع السیر بر واسطهٔ نقلیه‌نك تراموایلر قدر دینه‌جك صورتده صیق صیق ایاب وذهابی جهتلریله ایام زمستانك غیری مواسمده ذوق آشنایانك موعد تلاقیسی اولدیغی کبی جیادت هواسی سببیله‌ده بر چوق خسته‌لرك وتخصیص شفاجو متورملرك یکانه‌پناهی حکمنی آلمشدر .

بوراده اوفاق بر استطراده لزوم کوردم :

[چاوش پاشا چفتلکی قصبه‌یه یارم ساعت مسافه‌ده‌در. بوراده ابنیهٔ عتیقهٔ عثمانیه‌دن اولوب

شمدی‌یه قدر مثلنه هیچ بر یرده تصادف ایتمدیکم بر شاتو واردر. شاتو تمامیله صو اوزرنده مبنی‌در . مربع الشکل بر حوض فرض ایدیکزکه هر بر ضلعی تقریباً اون مترو قدر اولسون ؛ کذلك اك یوکسك واون ایکی اوطه‌لی بنالر- مزدن کارکیر بر بنا تصور ایدیکزکه حوضك تام وسطنده جسیم کمرلر اوزرینه قورولمش بولنسون ؛ بنانك قره ایله اولان مناسباتنك هر طرفدن منقطع اولدیغنی ویالکز شاتویه مدخل اولان اوفاق بر قپو ایله قره آره‌سنده‌کی مردیونجکزك ، شاتویی قره ایله اونقطه‌دن — همده یالکز اونقطه‌دن — مناسبتده بولندیره- بیلدیکنی‌ده شویله‌جه بر تفکر ایدیکز ؛ امینم که بو بنای سنکین غریبی زیارت ایچون کوکلکزده بر انجذاب حاصل اولور .

حوضك صویی میاه راکده‌دن دکل ؛ او ، یانی باشنده‌کی اوفاق بر چشمه‌دن آقه‌رق بر طرفدن حوضی طولدیریور ، دیکر طرفدن‌ده فضله‌سیله چفتلکی اروا ایده‌رك وادی‌یه دوغرو آقوب کیدیور.

صویك عمقی تقریباً ایکی قولاج وحوضك وسعتی مارالذکر درجه‌ده اولدیغندن اوفاق برزورقچهٔ صفا ، شاتونك اطرافنده وسایه‌دار کمرلرك آلتنده — ونديکده غوندوللرله « پون - دوسوپیر » ی آکدیریر صورتده — خوش کزینتیلر ، عاشقانه پرومنادلر اجراسنه صالح برواسطهٔ تنزه وتفرج اولابیله‌جکی آکلاشیلیور. ذوات عالیه‌دن بریله ایتدیکم قیصه بر جولان اثناسنده تصادفاً زیارت ایلدیکم بواثر عتیقك ، بوبنای عجیب‌الشکلك هانکی دوره منسوب اولدیغنی ، کیم طرفندن یاپدیرلدیغنی بیلمك خصوصنده‌کی میل جستجویه بر درلو غالبه ایده‌مدیکمدن راست کلدیکم یازیلره نصب نظر ایتمه‌یه باشلادم . نه شاتونك قپوسنده‌کی یازیلر میاننده ، نه‌ده حوضك یانی باشنده کورولن اوفاق چشمه‌نك کتابه‌سنده‌کی سطرلر آره‌سنده تاریخه بکزر هیچ بر شیئه تصادف ایده‌مدم . عاقبت چفتلك قپوسی خارجنده وطریق عام اوزرنده‌کی چشمه‌نك یازیلرینه کوز کزدیردم . ایشته اوراده ۹۷۹ رقملرینی کوج حال ایله سچه‌بیلدم .

دیمك اولیوردی‌که ۳۳۶ سنه‌لك بر بنا قارشیسنده بولنیوردم . بونك اوزرینه اوفاجق بر تحقیقه کیریشدم . واقعا تاریخ ، سلطان محمد خان رابع دورنده ایکی دفعه مسند قپودانی‌یه کچمش چاوش زاده محمد پاشا نامنده بر ذاتی خبر ویریور ایسه‌ده مشارالیهك بومسندی احرازی ۱۰٦۳ و ۱۰٦۸ سنه‌لرینه تصادف ایدیور. صوکره تلفظده‌کی قرابته‌مبنی سیاوشلری آراشدیردم . تاریخ ، درت سیاوش خبر ویریورکه بونلردن بری ایران قدیم خاندان ملوکنه منسوب ونامی شاهنامهٔ فردوسیده مذکور اولوب بزه جهت عائدیتی یوقدر . ایکیسی آبازه سیاوش پاشالردرکه بونلرك‌ده ۱۰٦۸ و ۱۰۹۸ ده مسند صدارتی احراز ایتمش اولدقلری کوستریلیور .

اصل ۹۷۹ تاریخی ایله مناسبتده اولان ذات ، خرواتی‌الاصل اولان سیاوش پاشادرکه مشارالیه ۹۷۵ دن بدأ ایده‌رك تاریخ وفاتی اولان ۱۰۱۰ سنه‌سنه قدرکه — عهد سلطان محمد خان ثالثه مصادفدر — اوچ دفعه مسند صدارتی احراز ایتمشدر .

مدید برزمانك كیم بیلیر نه درلو اسرارینی سینه‌سنده موتائی برسكوت ایله حرزجان كبی صاقلایان ؛ قالین دیوارلرندن ، تیمورپارماقلقلرندن بر حرفنی بیله خارجه صیزدیرمیان بوتودهٔ سنك وآهن ، ایچنده عنكبوتانك ، طیشنده كبوتران آهسته‌رانك خرامان اولشلرینه قارشی صانكه آره‌ده آچی آچی ، معنالی ، نكته‌لی تبسملر فرلاتیور ...

كرچك ! بوكون اوراسی اوروبجكلرك یوواسی ، كوكرجینلرك مأواسی اولمشدر] .

صدده كله‌لم .

حقیقت ! مقری‌كوینی وضعیت جغرافیه‌سی ، تشكلات ارضیه‌سی اعتباریله جیدالهوا برقصبهٔ دلنشین اولوب چونكه جهات اربعه‌سندن برجهتی ساحل ، دیكر جهتلری ایسه تلال وشواهقدن ، حتی اك اوفاق بركثیبدن بیله عاری اولارق آچیق اولدیغندن هرهانكی جهتدن برروزكار وزان ایتسه مطلقا بورایه تصادف ایدر ودوران ریاح بوراده ایستیله‌یكندن زیاده حكم سورر .

تشكلات ارضیه‌سنه كلنجه : مقری‌كوینی

تشكیل ایدن اراضینك طبقهٔ سطحیه‌سی كیمیا اصطلاحنده غیر صاف « حامض سیلیسیوم » دنیلن قومدن ، وتقریباً یارم آرشون عمقنده‌كی طبقه ایسه « فحمیت كلس » تعبیراولنان كیرج مركباتندن متشكل اولدیغندن طبقهٔ مذكوره « غضار » دنیلن ومیاهك هفته‌لرجه ، آیلرجه ركودتنه اك زیاده الویریشلی بولنان كیل طبقه‌لرینه نسبت قبول ایتمیه‌جك صورتده مذكورصولرك سطح ارضده توقفنه مانع وبالعكس درون ارضه نفوذلرینه درجهٔ نهایه‌ده مساعددر .

موجز وبسیط وفقط مفید اولان بومعلومات ابتدائیه بر طرفدن دوران ریاح دیكر طرفدن دخی عدم ركودت میاه خصوصلرندن ناشی ـ دلكشا اولدیغی قدر ـ جیدالهوا اولان بوقصبه‌نك رغبت عمومیه‌یه مظهریتنی نصل تأمین ایتمش اولدیغی نتیجهٔ مهمه‌سنی استخراجه كافیدر .

بر سوری یاغمورلر یاغوب‌ده صوقاقلر چیلمیه‌جك بر حاله كلدیكی بر زمانده یاغمورك توقفنی متعاقب ، برجهتدن وزان ایدن روزكارك ، یاخود بلوطلرك صیرلمسی عقبنده كونشدن

وارد اولان برقاچ شعاعك تأثيريله بر آز صوكره مقرى كوينده ياغمور ياغديغنه دلالت ايده‌جك اماره قالمديغى بورا سكانندن عجبا هانكيسنك موجب حيرت ومحظوظيتى اولمامشدر ؟

ايشته بونلر ، وبوجمله‌دن اولارق « مقياس رطوبت » تعبير اولنان آلتله ايديلن اوفاق تفك تجربه‌جكلر مقرى كوينك ، وضعيت جغرافيه وتشكلات ارضيه‌سى اعتباريله هر شيئدن اول يابس الهوا بر قصبهٔ جيادت اتما اولمسى لازم كلديكنى واويله‌ده اولديغى اثباته كافى كورلديكندن تأييد مدعا نه‌جنده بوندن زياده سوزه لزوم كورمز .

حال بويله اولنجه شتانك غيرى مواسمده متورملرك مقرى كوينه التجا ايتملرى طبيعى دكلميدر ؟ سؤالى وارد اولوركه روح مقاله‌ده ايشته بونقطه‌ده مندمجدر .

∴

بوقصبه مرمره دكزينك بر كنارنده تأسيس اولنمش اولارق بوراده هر روزكاردن زياده

جنوب روزكارلرينك حكم سوره‌جكلرى بادئ امرده متبادر خاطر اوله‌بيليرايسه‌ده اون ايكى [*] سنه‌دنبرى اقامت ايتديكم جهتله هر درلو احوالنه، باخصوص احوال جويه‌سنه ايجه وقوف پيدا ايده‌بيلمش اولديغم بو قصبه‌ده هر روزكاردن زياده شمال روزكارى على السويه حكم فرمادر ديرسه‌م مبالغه ايتمش اولمام . شمالدن وزان ايدن روزكارلر هركسجه سرت اولمق اوزره ذكر اولنورلرايسه‌ده ارباب فنجه بودرشتى بر حال ظاهرى اولوب حالبوكه اونك اصل خاصهٔ حكميه‌سى ، هوامزى تركيب ايدن غازلردن اك مهمى اولان و « مولد الحموضه » تعبير اولنان غازى شمال روزكارلرينك متكاثف بر حالده حاوى اولمسندن متولددر .

بو حقيقت فنيه بويله‌جه قبول اولننجه مقرى كوينه تبديل هوا ايچون كلن بر متورمك يكرمى درت ساعت ظرفنده تنفس ايده‌جكى مولد الحموضه‌نك مقدارى كنديسنده — مولد الحموضه‌سى دها آز متكاثف بر هوايه نسبتله — دها زياده احتراق حصوله كتيره‌جكنى،

[*] شمدى اون درت سنه اولمشدر
(محرر)

يعنى نوبتلر زياده‌لشه‌رك اشتها كسيله‌جكنى ، وبويله‌لكله ثقلت وجوديه‌سندن آز زمان ظرفنده چوق ضايع ايده‌جكنى تأمل وقبول ايتمك مطلقا طبيب اولمه‌يه وابسته دكلدر .

فلهذا بر متورم ، خسته‌لغنه دها مناسب بر هوا تنفس ايده ايدى بلكه آلتى آى دها معمر اولمق محتمل ايكن شو قورولان نسبته كوره ثانى قدر بر مدت دها يشايه‌بيله‌رك نهايت ياعودت نصيب اولمه‌دن مقرى كوينده ، ياخود هواسى ايى كلمديكندن بحث ايله اورايى ترك ايده‌رك مأواى قديمنده و آز برزمان ظرفنده فنا ايدر اولوب كيتديكنى كوره كوره دائرهٔ مشهوداتم كسب وسعت ايتمش والآن ده ايتمكده بولنمشدر .

قوانين طبيعيه شويله‌جه مستثنا اولمق اوزره دنياده نه‌قدر قواعد موضوعه وار ايسه جمله‌سنده شاذلر اكسيك اولمديغندن مطالعه‌مزك عكسنى ادعا ايده‌جك خسته‌لر وياخسته صاحبلرى بولنمق احتمالى‌ده يوق دكلدر ؛ فقط شوراسى مشهودات سريريه اوزرينه مؤسس وقاعدهٔ

عموميه اولمق اوزره مسلم بر بداهت فنيه‌دركه :

« مقرى كويى ورمليلره ايى كلميور . »

اونلره يارايه‌جق يرلر سطح بحردن لااقل ايكى بيك ، اوچ بيك مترو ارتفاعنده بولنان جبال وشواهق مرتفعه‌زروه‌لرنده‌كى يايلالردر.[*]

اورالرده مطلوب اولان صفوت وجيادت هوا ايله برلكده عينى حجمده دها آز مولد الحموضه غازى بوله‌جقلرندن احتراق بالطبع تناقص ايدر ؛ اونك نتيجهٔ طبيعيه‌سى اولارق نوبتلر اكسيلير ، اشتها آچيلير ، وجود سمن پيدا ايدر ؛ حاصلى ورملى دواى صاف طبيعى‌يى، علاج تأثيرساز الهى‌يى اوراده بولور وباذن‌خدا كسب شفا دخى ايده‌بيلير .

طشره‌لرده بولنديغم زمانلرده‌كى مشهوداتم تماميله بومركزده اولديغى كبى بوكون اوروپا دانشوارن اطباسنك‌ده عموماً نوشتجات ووصاياسى بوسوزلرى مؤيددر .

---

[*] اخيراً آلمانياده‌عددى تكثر ايتمه‌يه باشلايان (ساناتوريا) لر ايكى سنه اول ايلرى سورولن شونظريه‌نك اصابتى مصدقدر (محرر)

از آن جمله فرانسه تاریخ طبیسنه آرایش ویره‌جك سر آمداندن پروفسور « ژاقو » كچن آیلر ظرفنده « مدت ورم » سرنامه‌سیله نشر ایتدیکی مهم بر سریریات درسنده متورملردن بعضلرینك اوچ آی انجق یشایه بیلوب وفات ایتدکلرینك وبعضیلرینك یکرمی یدی سنه معمر اولمش بولندقلرینك اسباب حکمیه‌سی براز یوقاریده بسط وبیان ایتدیکم شرائطه اولکیلرك عدم رعایتی ، ایکنجیلرك ایسه بالعکس تمامیله اعتنا ورغبتی اولدیغی ذاتنه مخصوص اولان او ادای فلسفی ، واسلوب بلند ایله انظار حقائق جویان طبه عرض وارائه ایلمشدر .

پك اعلا ! مقری کوینه هیچ خسته کوندرلمسون‌می ؟ بو سؤاله ویریله‌جك جواب ینه تفصیلات سالفه‌دن استنباط اولنه‌جقدر .

اوت ! مقری کوینده ایی اولاجق ویاخود تکمیل ایی اولمازسه بیله الم واضطرابلری سکون بولاجق خسته‌لر واردر .

بونلرده — اعتقادمجه — امراض عضویهٔ قلبیه نامی آلتنده‌کی بالعموم قلب خسته‌لقلری ،

داء بهر وانتفاخ الرئه کبی ضیق صدری داعی امراض ، امراض بنیویه نام عمومیسی آلتنده بولنان علل واسقامدن داء سکر یعنی شکر علتی ، داء زلال یعنی ادرارده یومورطه آقی بولنمق خسته‌لغی ، روماتیزمالرك انواعی ، سیاتیقلر ، امراض عصبیهٔ متنوعه ، ضعف وفقر الدم وچوبان چشمه‌سی صوینك هر طوزدن زیاده کیرج طوزلرینی حاوی اولمسی حسبیله بو صودن منبعنده ایچیلمك اوزره توسع معده ، مزمن عادی اسهاللر ، مزمن قانلی اسهاللر ، کمیکلرك نشو ونماسنده اکثریا تصادف اولنان تأخرات وتوقفات وامثالی امراض مبتلالری درکه بونلردن بعضلری الم واضطرابلرنده سکونت ، بعضلری‌ده احوال عمومیه‌لرنده آثار صلاح وعافیت کوررلر . بو نوع امراض مبتلالرندن کیمی مقری کوینك یبوست وجیادت هواسیله مسیره‌لرندن وبانیولرندن ، کیمی‌ده صویندن مستفید اولارق بکرم خدا شفایاب اولابیلیرلر . یوقسه ، رأی عاجزانه‌مجه :

« ایی اولامیان متورملرك اك صوك پناهلری
مزار ایسه هنوز حیاتده ایکن ایلك مزارلری
مقری کوییدر ! »

(خسته‌خانه‌دن)

(مصور فن وادب) ده مندرجدر .

٧

بروسه‌ده یکی قابلیجه

طبیعته ، حیات عصاره‌سنك دم سریانی دیمك اولان فصل فیاض ربیعده ، بر سوری خسته‌لره عادتا موعد تلاقی اولان بروسه‌مزك ؛ اوصویی ، یشیللکی ، باغلی بول بلده‌نك ، اوجانلی شعرك حاوی اولدیغی قابلیجه‌لردن — صوینك ترکیبی ، خاصهٔ شفاسازی ، بناسنك جسامتی ، ایچنك وسعت ونظافتی جهتلریله — نزد دارو جویان امراضده بر موقع رفیع اعتبار طوتمش اولان بوقابلیجه ، بوکرمابهٔ دلپذیر ، خاطره کلن هردرلو ستایشلرك فوقنده بر دار مداوادر .

شو کوردیککز حوض ، حمامك تمام وسطنی اشغال ایدر ، بیضی الشکلدر . بروسه قابلیجه ـ لرینك اك جسیمی یکی قابلیجه اولدیغی ایچون حوضلرکده اك واسعی بودر . صاف ، جید ،

حار كوكورتلى صولردن اطرافه منتشر قوقولى غازلرك مشام زائرده‌كى تأثيرى ، اوراده عادى بر حمامده بولنلمديغنى اخطاره كافيدر . بوصولرك جابجا جريانندن حاصل اولان خفيف شرلديلر ، طبع شاعرانده — صانكه خسته‌اقلرله طبيعت آره‌سنده‌كى مجادلهٔ تعاملدن متكون — درين اينلر حسى اوياندير ديغى كبى بو خفيف زئيرلر، سمع متفكرانده عاقبت طبيعت غالبه‌نك برترانهٔ ظفرى ، برنشيدهٔ دوا فرماسى حكمنده تجليساز اولور كيدرلر .

امراض جلديه‌دن پك چوقلرى؛ فرنكى، ريح طيار وامثالى ؛ امراض رحم وسائره مبتلالرى بوراده ، بوطاق سنكين آلتنده برشفا پناهى؛ ذوق آشنالرى‌ده برطرب وصفا قرارگاهى بولورلر .

(مقرى كويندن)

نطيس بى انباز، رفيق مكرممز دوقتور بسيم عمر پاشا حضرتلرى طرفندن اخيراً نشر اولنان (نوسال عافيت) ده مندرجدر.

٨

امراضك تشخيص وانذارنده طبيبك خط حركتى معيندر

تمام اون درت سنه‌لك برخسته‌خانه عمرينك؛ اون درت سنه‌لك مطرد ، متوالى ، يكنسق ، يك آهنك بر عمر طبابتك بخش ايتديكى صلاحيتله برمدتدنبرى ذهنمده بر طونان شومسئله‌يى ؛ — (Exercicedelamédecine) دنيلن اجراى طبابت مبحث مهميله علم قوانين اجتماعيه‌يه تماس ايدن شونازك مسئله‌يى — (Déontologie) ديديكمز علم وظائف الاطبا نقطهٔ فكريله تشريح ايتمك ، بنده معتنا بر وظيفه شكلنده تمالانمش بر امل مخصوص حكمنى آلمشدر .

شو ملاحظه‌نامه ايله بالطبع اطبايه خطاب

ایدلمیه‌رك مقصود ، غریب طب وطبابت اولانلره بومهمهٔ فنیه حقنده بر فكر اجمالی ویرمك اولدیغندن بوبابده بعض ایضاحات اعطاسی لزومنی ضروری كوردم .

نه‌در تشخیص ؟ نه‌در انذار ؟

لاعلی التعیین برخسته نزدینه طبیب دعوت اولندیغی وقت كندیسندن اوچ شیٔ بكلنیر : بونلردن برنجیسی محل وماهیت مرضك تعیینی ؛ ایكنجیسی تداوی ؛ اوچنجیسی دخی عاقبت مرضك نه‌یه‌منجر اولاجغنك یعنی مرضك اعادهٔ عافیتله‌می یوقسه موت ایله‌می نهایت بولاجغنك كشفی در .

طبیب ، حضور خسته‌ده كندیسنی بواوچ وظیفهٔ معتنانك ایفاسیله موظف كوردیكی كبی خسته ویاخسته‌نك متعلقاتی‌ده طبیبدن بو اوچ وظیفه‌نك حسن ایفاسندن بشقه برشی بكله‌مز . بونقدیرجه طبیب ایله خسته آره‌سنده دها هنوز ایلك ملاقاتده برارتباط معنوی حاصل اولوركه بوسائق معنوی ، طبیعتله مرض میانه نوعما برشخص ثالث اولمق اوزره صوقولمش دیمك اولان طبیبه‌درعقب برمأموررازآشناصفتی ویرر .

بومأمور ، كتاب طبیعتدن آكلار ؛ اونك بك چوق سرائرینه واقفدر ؛ اونده — معلومات مكتسبه‌سی قوتیله — بك چوق شیلر اوقور ؛ ترجمه ایدر ؛ تفسیر ایدر ؛ حكملر چیقاریر ؛ معنالر ویرر . بومامور ، اوزرنده بولندیغی صحنه‌ده رولنی — بك مهم اولان رولنی — اوینایه‌جق ؛ ومهم اولدیغی قدر مفید ، نافع خدمتلر عرض ایلیه‌جكدر .

واولا خسته‌یی اینجه اینجه استجوابنده ، درین درین معاینه‌سنده سمای مفكره‌سنده اوچوشان یوزلرجه خسته‌لقلردن هانكیسنك مواجهه‌سنده بولندیغنی برسوری اعمال ذهنیه ، برسوری محاكمات دورادور صرفیله تعیین ایده‌جك ؛ وصوكره — اكر بأس یوق ایسه — خسته‌یه ، عكسی تقدیرنده خسته‌نك اطرافنده بولنانلره خسته‌لغك نوع وجنسنی واعضای بدندن هانكیسی آفتزده بولنیورسه اونی خبر ویره‌جك ، خبر ویرمكده كندینی وظیفه‌دار عد ایلیه‌جكدر . خسته‌لغك تشخیصی بودر . طبیبك تشخیصه متعلق مأموریتی بوراده ختام بولور .

ایکنجیسی تداویدر دیمش ایدك . تداوی، داخلاً ، خارجاً علاجلر ترتیبی ، تدابیر صحیه تأسیسی ولزومنده عملیات جراحیه اجراسی کبی — باخصوص زمانمزده — هرکسك ایی کوتی بیلدیکی شیلر اولارق بو خصوص اساساً بحثمزك خارجنده بولندیغی ایچون بز بوراده اوکا دائر سوز سویله‌مکدن بالضروره صرف نظر ایدیورز .

اوچنجیسی اولان انذار بحثنه کلنجه : بوراده — اصل بوراده — سویلنه‌جك نیجه سوزلر وارایسه‌ده بزبنه ایجاز واختصاره رعایته کندیمزی مجبور عد ایلرز .

لسان‌طبده : انذار دیه برمرضك عاقبتی نه‌اولاجغنی ، انجامی نه‌صورتله نهایتلنه‌جکنی کسدیره بیلمك ، اونی دها اولدن کشف ایدیویرمك ماده‌سنه اطلاق اولنورکه بو، واقعا الده برسوری معلومات بولندقجه برمجهولك کشفی آسان اولاجغی دستور ریاضیسنه بردرجه‌یه قدر تماس ایدرسه‌ده بونك کوچلکنی — تشخیص ایله قیاس قبول ایتمیه‌جك درجه‌ده‌کی

کوچلکنی — آنجق طبیب اولانلر، طبابتی بالفعل اجرا ایدنلر ، اجرایه مأمور بولنانلر بیلیرلر ، تقدیر ایدرلر .

برخسته‌نك اعادهٔ عافیتی ویاموته محکومیتی، موقوف ارادهٔ الهیه اولدیغی تسلیمکردهٔ انامدر . کتاب طبیعتی اوقومقله مألوفیتی اولان طبیب ، آغرجه کوردیکی برخسته‌نك متعلقاتنه بیان رأی ایده‌جکی صره‌ده : (اه هرشیئه قادردر . خسته‌لغك ماهیتی بزجه معلوم . بونوع خسته‌لقلرك انجامی حقنده‌قطعی برفکرده بولنمق‌ده مشکل. خسته‌یی شمدیلك برآز ضعیفجه کوریورز. مع‌مافیه انشاءاه فن یلانجی چیقارده ینه قریباً کسب افاقت ایدر) جملهٔ معنیدار وتسلیت آموزیله انجام مرض حقنده‌کی فکرینی متوکلانه ، جمیله پرورانه عرض وتبلیغ ایتدیمی ایشته اوطبیب — وظیفهٔ مأموریتنی حقیله‌ایفا ایتمش اولمق اعتباریله — فننه قارشی مطمئن ، وجدانته قارشی مستریح اولور ؛ وبو حالیله رفقاسی نزدنده اعتبار وتوقیره ، همنوعلری نظرنده‌ده حسابسز رغبت وتعظیمه مظهر اولور .

ديوان طبابتك بودر رسم عادتى . . . . اون درت سنه‌دنبرى بزنه كوريورز ؟

∴

آه ! ايشته بو نقطه‌ده ، بو تلخ حقيقتى بيانده ، بو راز اليم درونى افشاده شو ناچيز قلم ايلرى كيتميور . بكا سكوتى امر ايديور ... فقط بن اوكا اطاعت ايتميه‌جكم . مرارت دلدن بر آزينى سيلمه‌يه چاليشه‌جغم .

اوت ! قاچ كره‌لر باشمدن كچمش وقايع دلسوزندر كه خسته‌لرينك نه‌دن مضطرب اولدقلرينى آكلامق ايچون طرفلرندن ايراد اولنان متلاشيانه ، متجسسانه سؤاللره قارشى تشخيصمدن خبردار ايلديكم بعض ذواتك بالآخره (امان بو نصل حكيم ايمش ؟ ! اولمدق يره خسته‌مزك اوستنه يوردى) جملهٔ تقبيحيه‌سيله تعريضلرينه اوغرادم !

وينه قاچ كره‌لر يوزيمه قارشى سويلنمش الفاظ درشتندندر كه (ياهو ! مادم كه خسته‌مزك تهلكه‌ده اولديغنى كوريوردك ؛ بارى هيچ اولمازسه

اونى بزدن اولسون صاقلاماملى ايدك) جملهٔ عاميانه‌سيله هدف مؤاخذه ايدلدم !

ماهيت مرضى تشخيص واقتضاسنه كوره خسته‌يه ويا آخره تبليغ ايله مأمور اولان زواللى طبيب ، حقيقت حالى سويله‌سه درشتئ طبعنه ؛ سويله‌مسه‌ده — اورته‌لغى تلاشه‌ويرمه‌مك امليله — خسته‌لغى بر آز خفيفجه كوسترسه ومعاذالله خسته‌يه‌ده اوصره‌ده بر حال اولوويرسه اووقت — جف القلم — اونك يا خاتنه ويا جهالتنه حكم اولنيويرير . اونلر ايچون تشخيصنده آلدانميان ، انجام مرض حقنده دوغرو خبر ويرن طبيب ، حاذق‌در (اوسته) در ؛ فقط خشين در ؛ فقط درشت‌در ؛ فقط نازك دكلدر ! تشخيصنى دوغرو خبر ويرمه‌ين وانجام مرض حقنده دوغرو بر كشفده بولنميان طبيب ايسه ناداندر ، جاهلدر ، نعلبندر .

∴

اى طب وطبابتك غريبه‌لرى ! واى خسته‌لرينك محب شفيقلرى ! شمدى سزدن

نیاز ایدرز : شو تشخیص وانذار امراض
مبحثنده بزه بر نقطهٔ اعتدال کوستریکده بزده
اوکا توفیق معامله ایده‌لم ...

ایشته تعقیب ایتدیکمز شو ملاحظه‌نامه‌ده اصل
هدف مقصود اتخاذ ایلدیکمز نقطهٔ اساسیه بودر .
لکن تلاش ایتمییك . ابواب سائره‌ده اولدیغی کبی
بو بابده‌ده طبیبك خط حرکتی معین در . بیلنملیدرکه
طبیب ، حقیقت کو اولدیغی قدر نازکدرده .
دایهٔ طب اونی اویله بیوتمش ، اویله تربیه ایتمشدر .
مایه‌سی اویله یوغرولمشدر . فقط نه چاره‌سی
وارکه حقیقت نه قدر کسوهٔ نزاکت وظرافته
بورونسه ، نه قدر آللانسه پوللانسه — مجرد
حقیقت اولمق حیثیتیله — حد ذاتنده آجی‌در .

بز بو آجیلغه قاتلانه‌لم . طبیبدن دوغرو
بر تشخیص ، دوغرو بر انذار بکلیه‌لم . نزاکتی
درجهٔ تالیه‌ده طوته‌لم . تشخیص وانذارلرنده
اصابت ایدن اطبایه کوجنمك شویله دورسون
بالعکس صنعتلرنده غفلت ایتمدکاری ، دقت
ومهارت کوستردکاری ایچون اونلری تقدیر
ایده‌لم ؛ تقدیر ایده‌رك سوه‌لم . اویله‌لری آرایه‌لم

بوله‌لم ، بالای سرمزده طاشیه‌لم . چونکه اوکبیلر
هرقومده ، هرمملکتده چوق دکلدرلر . مکتبلر
اوکبیلری چوق یتشدیرمز . امراضی تشخیص
وانجامنی کشف ایتمکده‌کی قدرت ، اویله برملکهٔ
رفیع المرتبت درکه طبیعت کریمه بونی هرکس حقنده
سیاناً ایثار وابذال ایتمز . اثر خست کوستریر .
بونك ایچوندرکه بو ملکه‌یه صاحب اولانلر ،
هریرده ممتاز ، هریرده بنام اولمشلردر .

دوغرو بر تشخیص ، دوغرو بر انذار
وضع ایدن طبیبك تداویسی‌ده دوغرو اولور .
شبهه ایدلمه‌ین حقائقدندرکه تشخیص وانذاردن
متعلقات خسته‌یی خالصانه ، صمیمانه ، ناموسکارانه
خبردار ایدن بر طبیب هوشیار ، برمداوی اندیشه‌
مند — سرمایهٔ کمالاتی ازیلوب بوزوله‌رك دورلو
اوضاع ظرافت کسترانه عرض ایتمکدن عبارت
اولان — بر طبیب مغفله هرزمان ، هریرده
ترجیح اولنه کلمشدر .

متاع فن ، بو صحنهٔ کبرای امتحانده لایق
اولدیغی رواجی بولدی . دلفریب سوزلرك ،
نظرفرما وضعلرك‌ده بازار احتیالی وار ....

(خسته‌خانه‌دن)

فیاتی ۵ غروش